

Maktubm kən Pəl raanjin jeege tun Rəm ki

Kupm mətn taar taadjeki doobm gən dooy maktubm kən Pəl raanjin jeege tun Rəm ki

Pəl raan maktubm ara se jee al-Masige tun Rəm ki kaad kən se naan iŋgo merte gən k-mətəge nabo əŋ aan te Rəm ki eyo. Mətn taar kən naan raan əldən se, naan je aden kaal bide ki taa naan je 6aa gətde ki əə taadden mətn taar kən naan '6aa dooy jee al-Masigen maakŋ gəger kən Rəm ki. Maktubm kən Pəl raan jeege tun Rəm ki se, naan taad təək mətn taar Raa jeege tu paac paac. Maakŋ taaringe tun paac paac se, naan tumin do ko taar kən əə: jikilimgen jaay Raa aakdə aakin bəə naanin ki se, jee kən took aal maakdə don ki əə ute kaal maakŋ ese se 60, aasga sum (kon 1.17). Maakŋ taarge tun naan dooyde se, naan gaanjin gətə kaam mətə: Kən deet deet se (kon 1-8), naan taad təəkde mətn taar jee kən tooko do ko taarge tun kən Yaudge iŋg do ki ute daan jee kən took aal maakdə do Isa al-Masi ki. Gən k-dige se (kon 9-11), naan taad təək mətn taar gaan Israəlge ute daan jee aal maakdə do Isa ki. Gən k-mətəge tu se (kon 12-15), naan taad təək mətn taar king jee Isa al-Masige naan Raa ki əə naan jeege tu. Do taar təəlin ki se (kon 16), Pəl tədga təəse jeege tu dəna.

Pəl raan əl təəsin jee Raage tun maakŋ gəger kən

*Røm ki

¹ K n ara maam P l m' ul Isa al-Masi  o m'r a sen maktubm se. Maam se *Raa  o t dum m't d *debm ka n naabm Isa al-Masi  o b er   dum se, taa m't adn Labar Jigan g n Raa se jeege tu.

² Labar Jigan ese se do d ki n tap  o, Raa taadoga taad jeege tun taad taar teeco taari n ki  o taar ese se naade raanjnoga raanja maak n Kitapm Raa ki. ³ Labar Jigan ese se taad te Goonin  Isa  o Goonin  jaay uuno ro debkilimi se, teeco maak n metjil Gaar *Daud ki. ⁴  o k n Raa jaay durino daan yoge tu se, *Nirl Salal taad t  g n Isa jeege tu tal  o naa n Goon Raa  o naa n  o Isa *al-Masi, k n M ljege se. ⁵ Ute Isa se, Raa t djenkiga b e   o m't dga debm ka n naabm Isa al-Masi g n taadn taari n jeege tun paac n k n Yaudge eyo taa naade tookn kaal maak se do n ki  o king do taari n ki  o an *nookn ro a. ⁶  o naasen k n Raa danzeno 't dkiga g n Isa al-Masi se, naase kic  o metn naade.

⁷ Maktubm se, maam m'r a sen naasen k n ingki maak n g eger k n R m ki, k n Raa jese  o danse se taa aki t dn jee naange.  n Bubjege Raa  o M ljege Isa al-Masi asen t dn b e de  o asen k dn lapia.

*P l je  aa kaak n genaagen *R m ki
(Rm 15.23-32)*

⁸ Deet deet se, maam m't  m Raa ute doobm Isa *al-Masi, taa naase paac. 'Jeelki g t   aa se paac, jeege   sn maan g n kaal maaksen naase aalki do Isa ki se. ⁹ Deere, Raa se jeele taar maam m't ad se taar met ki. Maam m't d n naabin ute maak n kala n g n taadn Labar Jigan g n Goonin 

se jeege tu, ॥ bii-raa, maam m'saap dose ki.
10 Daayum maam m'tønd mætn Raa taa k'en naan jaay je num, am kædn doobo m'utu m'baa gøtse ki.
11 Deere, maam se m'je ute maakum paac m'asen baa kaaka, taa nakj k'en *Nirl Salal ødum se, j'an ki baa nign ute naapa. ॥ ute naan se jaay, naase aki tædn jee tøegn naan Raa ki. **12** Tapki num, k'en m'je m'baa gøtse ki se, taa j'aki baa kædn kaay kaama naapge tu, taa kaal maakj naase se am kædn kaay kaama ॥ kaal maakj maam le, asen kædn kaay kaama naase ki kici.

13 Gønaamge, m'je naase aki jeele, maam se m'saap m'॥ daayum m'baa gøtse ki, naðo børse kic Raa øðum te doob eyo. Aan gø maam m'lee m'tæd naaba gøtn jeege tun Yaudge ey k'en gøt baa se paac jaay aan kaama se, m'je gøtn naase kic 'kaan kaama bin kici. **14** Naabm k'en Raa je ॥ m'an tædn tak se taa m'baa taadn taarin jeege tun kaamde øð aakga kaaka øð jeege tun kaamde øð aak te eyo. M'baa gøtn jeege tun dooyga dooyo øð kengen paacn dooy te ey se kici. **15** Taa naan se, maam m'je m'asen baa taadn Labar Jiga gen Isa al-Masi naase k'en injkí maakj gøger k'en Røm ki se kici.

*Ute Labar Jigan gen Isa *al-Masi se 6o Raa aaj jeege*

16 Maam se søkøn tølum eyo do Labar Jigan gen Isa al-Masi ki, taa naan se tøegn Raa mala. ॥ debm jaay aal maakin dø naan ki se, Raa an kaaja: taar se, deet deet se k'taadino Yaudge tu ॥ ter k'taadino jeege tun baa se paac kici. **17** Labar Jigan ese 6o, taad jeege tu ute doobm gay jaay 6o Raa tædn jikilimge aak bøe naani ki. ॥ Raa tædn naan

se, ute kaal maakŋ do Isa ki kalinŋ ki sum, do kupm met ki bini do taar tɔɔlinŋ ki. Taa naan̄ se bo Kitapm Raa taad ɔɔ: *Debm kən təd nakge ute doobin̄ se bo 'kəŋ kaaja taa naan̄ aalga maakin̄ do Raa ki.**

Jeege paac ɔk tuju naan̄ Raa ki

¹⁸ Deere, 'booyki m'asen taada: Raa maakŋ raa ki se taad maak-taariŋ do jeege tun təd nakgen jig eyo ɔɔ aalinŋ maak ki eyo. Ute nakgen *kusiŋ kən naade lee təd se, naade gaas jeege gen̄ jeel taar met ki. ¹⁹ Ey num nakŋ kən j'an kaakŋ jeel Raa se, naan̄ təddesinga toodga tal. Nakgen se Raa mala bo təddesiŋ toodga tal. ²⁰ Anum Raa se, bii kalaŋ nam aakiŋ te eyo. Num ute kaal kən naan̄ aal dunia ɔɔ ute nakgen naan̄ təd paac se, ute metekde se, kese jikilimge an̄ kəŋ kaakŋ jeele, naan̄ bo Raa, naan̄ ting gen̄ daayum ɔɔ tɔɔgiŋ kic ting gen̄ daayum. Taa naan̄ se bo, naade kəŋ taar kən naade an̄ kəŋ kɔɔdn̄ dode eyo. ²¹ Ey num naade se jeel Raa, nabo baate *nookiŋa ɔɔ baate tɔɔmiŋ aan̄ gɔɔ kən, bɛeki num, jeege an̄ lee təd se. Num gan̄ naade se le jee dərlge ɔɔ jeel dim eyo, ɔɔ naade ing bo gen̄ saapm do nakge tun rəŋ rəŋ sum. ²² Naade se jee dərlge num naade tədn̄ rode aan̄ gɔɔ jee jeel-taara, ²³ ey num bɛeki num, naade keem Raa kən ting gen̄ daayum ute nookiŋ se. Num gan̄ naade cɔɔcɔ nakgen tec jikilimge, yeelge, daagen jədege sɔɔ sɔɔ ute kuurgen erg kerg se bo, naade lee erg naande ki ɔɔ lee eemde.

²⁴ Taa naan̄ se bo kusiŋ kən naade təd ɔŋ ey se bo, Raa ɔŋde maakŋ kusiŋde ki, gen̄ tədn̄ nakgen kusiŋ gɔɔ kən naade maakde jea. Bin bo naade tuj

---

* **1:17** Aak Aab 2.4.

rode ॥ ol rode maakŋ səkəŋ ki. ²⁵ Taar met ken gen Raa se, naade resiŋa ॥ naade uun taar-kəəbə bo ciri. Naade lee erg naan nakge tun Raa aalo ॥ lee eemde. Num gan naade baate kərgŋ naan Raa ken Mel Kaal nakge naaŋ ken, bəeki num, jeege paac daayum lee tɔɔmiŋ se. *Amin.

²⁶ Taa nakŋ jig ey ken naade təd se bo, Raa ənđe gen tədn nakŋ səkəŋge. Ey num mendge se lee tood ute gaabdege, num gan naade terliŋ mendge bo lee tood ute naapa. ²⁷ ɔ̄ gaabge kic lee təd bini. Naade ən mendge ॥ je bo baa lee toodn ute naapa. Naade təd nakŋ səkəŋge. Taa naaŋ se bo kusin̄ ken naade lee təd se, nakŋ ən̄ lee aan dode ki.

²⁸ Aan gəo naade baate je jeel Raa se, Raa kic bo ənđe ute maak-saapdegen jig ey se ॥ naade lee təd nakgen kusin̄ baa ute naande, bin jaay naade lee təd nakgen gen təd ey se. ²⁹ Naade maakde dooc ute kusiŋa: naade lee təd nakŋ ute doobiŋ eyo, naade tuj baa ute naande, təd jee tamage ॥ təd nakgen kusiŋa, dəŋ nakŋ jeege, təol jeege, mooy ute jeege, aan jeege dala, naade təd nakŋ ken maakde jea ॥ taad taargen ing kus ro jeege tu, ³⁰ naade lee əd jeege, je Raa eyo, naade naaj jeege, magal rode, təd jee koonge, əlde bo je doobm gen tədn kusin̄ jeege tu, took taar bubdege ute kənđege eyo, ³¹ naade se jee təoj eyo, jee tuj ərmde, naade je jeege eyo ॥ əej do jeege tu ey kici. ³² Jee se jeel bəər ken Raa utu kɔjŋ do jeege tu ute doobiŋ se, taa Raa taadga taad ॥: jee tədn nakgen bin se, bəeki num, j'aden təələ. ɔ̄ ute naaŋ se kic bo, naade ing bo gen tədn nakgen se. Naade bo lee tədiŋ sum eyo, num gan maakde raap sakəŋ do jeege tun lee təd nakgen kusin̄ se kici.

2

**Raa utu køjn børø do jeege tu ute doobina
(Mt 7.1-5; Jak 2.12-13)*

¹ Bin se, naai k'en 'lee øj børø do jeege tun kuuy se, 'jeele naan Raa ki se, naai 'køjn kœdn doi eyo. Taa nakj naai 'taad jeege tu øjte tediñ se, naai kic 'lee tediñ. Anum bin se, taari mala bo ai kutu. ² Deere, k'jeelki, jee k'en lee tednakgen bin se, Raa utu aden køjn børø dode ki ute k'en met ki. ³ K'en naai jaay aakga jeegen tediñ *kusiñ jaay 'lee øjde børø dode ki se, øjte kusiñ se naai 'lee tediñ kic se, k'en bin num, bii k'en Raa køjn børø do jeege tu se, naai 'saap øjte 'kaan kœtn ne? ⁴ Bin num Raa k'en tedi bœs den se, naan tediñ maakin deer roi ki øjte kercel roi ki se, øjte kaakin aan gøj nakj cere. Naan tedi bœs taa naai 'terl maaki doen ki. ⁵ Gan naai le, debm do mœngø øjte 'baate terl maaki. Bin se naai mala 'baano ute maak-taar Raa doi ki. Øjte 'jeele bii k'en Raa utu køjn børø do jeege tu ute doobiñ se, naai børø utu 'koocn doi ki øjte 'dabar dëna. ⁶ *'Jeele, naan naan kic bo, Raa an kœdn bediñ do naabiñ k'en naan lee teda**. ⁷ Jee k'en aay kaamde øjte nakj k'en tao Raa ki, naade je Raa bo aden tao'mø øjte aden *nooko øjte aden kœdn *kaajn gen daayum. Këse bo nakj k'en Raa utu aden kœda kaad k'en naade baa ting gen daayum ute naan set. ⁸ Num gan jee mettinge se ted jee taamooy Raage øjte taar met ki eyo øjte roðe bo gen tediñ nakgen ute doobiñ ey se, jee se, Raa maakin taarin dode ki, øjte naan utu aden dabara. ⁹ Deere, jee paacn k'en lee tednakgen kusiñ se, Raa utu aden dabar makønø øjte aden kœdn yæsbde,

---

* **2:6** Aak KKR 62.12.   † **2:7** Aak KKR 62.13.

Yaudgen booyo Taar Raa deet se 'tədn maak ki ɔɔ jeegen Yaudge ey se kici. ¹⁰ Anum jee təd bəe se, Raa aden kədn təɔsiṇa, aden nooko ɔɔ aden təɔmɔ: maakŋ jege tun se, Yaudgen booyo Taar Raa deet se 'tədn maak ki ɔɔ ter jeegen Yaudge ey se kici. ¹¹ Taa Raa se, naaŋ bəer nam eyo.

¹² Jee kən jeel Ko Taar kən Raa ədo Musa ki ey se, kən naade jaay tədga kusiṇa num, naade utu kutn naatn ɔɔ *Ko Taar kən Raa ədo Musa ki se lε, naade əlde maakki eyo. Num gaŋ jee jeel Ko Taar kən Raa ədo Musa ki se, kən naade jaay tədga kusiṇa num, Raa aden kəjŋ bəərə ute doobm Ko Taar ese se. ¹³ Debm jaay Raa aakin naanin ki debm daan ki se, debm kən lee booy Ko Taar naaŋ taada ɔɔ ing do ki. Num gaŋ debm kən lee booy Ko Taar Raa taada ɔɔ ing do ki ey se, debm bin se Raa aakin naanin ki se debm daan ki eyo. ¹⁴ Jee kən Yaudge ey se, Ko Taar kən Raa ədo Musa ki se, naade jeelin eyo. Nabo gətn mətiŋ se, naade lee təd nakgen aan gəɔ kən Ko Taar kən Raa ədo Musa ki taad jeege tu se. Kən naade jaay tədbin se, je taadn ɔɔ Ko Taar kən Raa ədo Musa ki se utu maakde ki. ¹⁵ Kən naade jaay təd nakgen bin se, kəse naade je taadn ɔɔ Ko Taar kən Raa taad se, Raa mala 60 əddesinga kəd maakde ki, taa naade jeel nakŋ kən naade je təda. Bin 60, maakde lee taadden taara, gətn mətiŋ kən naade tədga kusiṇ kic 60, naade jeele ɔɔ tədga bəe kic lε, naade jeele. ¹⁶ Nakgen maam m'taadsen se, utu teecŋ toodn tal 6ii kən Raa ade kəl Isa *al-Masi gen kəjŋ bəərə do jeege tu se. Nakgen jikilimge ɔyin koy paac se, utu 'toodn tal. Taar kən maam m'taadsen se tec ute Labar Jigan kən maam m'taadsen mətiŋ se.

*Yaudge se əŋ took iŋg te do Ko Taar kən Raa ədo
Musa ki se eyo*

¹⁷ Num naai kən 'taad əə: «Maam se m'kəd Yaud əə maam m'jeel *Ko Taar Raa» əə naai 'təəm roi əə naai se debm Raa; ¹⁸ naai 'jeel nakŋ kən Raa maakinŋ jea, əə Ko Taar kən Raa ədo Musa ki se taadiga əə naai 'jeel bəer kuun nakŋ kən jiga. ¹⁹ Naai 'saap əə naai 6o debm təədjee kaam-təəkge əə naai 6o gətn wəər kən lee wəər jeegen maakŋ gət kən əədə. ²⁰ Naai əə naai 6o 'tədga debm dooy jeegen jeel Ko Taar Raa eyo, əə 'tədga debm dəjŋ jeegen je j'aden dooy teepm doobm Raa ki. Əə ute doobm Raa se naai 'saap əə 'jeel nakge paac əə 'jeel taar met ki. ²¹ Anum, naai kən 'dooy jeege se, 'dooy ro naai malin jaayo. Naai 'taad jeege tu əə əñten 'boogki əə naai tap 6o 'boogo. ²² Naai əə jeege əñten kəesn mend jeege, əə naai 'lee ees mend jeege. Naai 6o əəd und nakgen k'cəocinŋ jaay jeege lee eemiŋ aan gəo raa əə ter naai sum 6o 'baa tuun nakgen jiga jigan kən maakŋ beedege tu se, naai ki. ²³ Naai maaki raap sakan taa naai ək Ko Taar kən Raa ədo Musa ki, num gar naai se baate tookŋ king do ki. Bin se, naai 'naaj ro Raa. ²⁴ Taa nakgen bin se 6o, Kitap taad əə: «Taa naase Yaudge se 6o, jee əəp baa se paac naaj Raa‡.»

²⁵ Ken naai jaay iŋg do Ko Taar kən Raa ədo Musa ki se, *kəjŋ pəndi§ se əs aay naan Raa ki. Num kən naai jaay iŋg do Ko Taar kən Raa ədo Musa ki ey se, kən naai əjga kəj pəndə kic 6o kəjŋ pəndi se aan gəo nakŋ cəre. ²⁶ Əə debm əj te pənd ey jaay iŋg do Ko

---

‡ **2:24** Aak Eza 52.5. § **2:25** Kəjŋ pənd kən Yaudge lee əj se taad əə naadə tədga gen Raa.

Taar k'en Raa εđo Musa ki jiga se, naan Raa ki se, naan aan gø̄ debm k'en ɔjga køj pøndə. ²⁷ ɔ̄ naai k'en j'ɔjiga køj pøndə ɔ̄ 'jeel Ko Taar Raa jaay iŋg do ki jig ey se, debm k'en j'ɔjin te pønd eyo ɔ̄ iŋg do Ko Taar Raa ki se, utu ai køjn bø̄rø̄ doi ki.

²⁸ Anum kød Yaud mala mala naan Raa ki se, k'en j'aakin ute kaama 6o k'jeelin eyo ɔ̄ køjn pønd mala mala kic 6o aan gø̄ k'en jikilimge lee tøj se eyo. ²⁹ Daala kødn Yaud mala mala se, debm k'en Raa terlinga terl maakinə ɔ̄ køjn pønd mala mala se le, nakŋ k'en *Nirl Salal tød maakŋ debkilim ki. Bin num debm bin se, je jikilimge 6o an tøom eyo, num Raa 6o an tøomø̄.

3

*Raa tuj ɔrmiñ eyo

¹ Bin num debm k'en kød Yaud tap 6o bεεñ dī? ɔ̄ *køjn pønd k'en naan ɔj se, jigin dī? ² Deere, nakgen se k'en j'aakin num noogdē aak eyo. Naðo 'booy m'ai taada. Deet deet se nakŋ k'en Raa utu kød se, naan̄ taadiño Yaudge tu. ³ Anum Yaudgen metinge jaay tuj ɔrmde ro taar k'en se, naan̄ kic køj tujn̄ ɔrmiñ bin ne? ⁴ Kese gøtø! K'en jikilimge paac tød jee taar-køø̄ge kic 6o, Raa se naan̄ daayum taad taar met ki. Taa naan̄ se 6o Kitap taad ɔ̄:

*Naai Raa se, taar k'en naai taad se taar se 6o jeege
jeelin taar met ki.*

*Gøtn køjn̄ bø̄r ki kic 6o, naai nam tap 6o køj køj taar
jaay ai kækŋ mindi eyo.**

⁵ K'en naase jaay 'taadki ɔ̄ki *kusin̄ k'en k'lee k'tødk̄ki se 6o, øl jeege jeel Raa debm daan ki, k'en bin

---

* **3:4** Aak KKR 51.6.

se, j'asen terl ॥ dī? Bin num kēn Raa jaay lee dabar jeege taa kusin̄dege se, nakiñ tēdn̄ met ki ey daamo? (Jō taar maam m'taadsen ese se, kese taar kēn jikilimge bo lee taada.) ⁶ Anum gōtō! Raa se, naan̄ tēd nakge ute doobiña. Bin ey num naan̄ kōjn̄ bōrō do jeege tu ॥ dī?

⁷ Gōtn̄ metin̄ jee kuuy 'kōn̄ taadn̄ ॥ kēn maam m'tēd nakj̄ met ki ey sum bo ol̄ jeege jeel Raa se taad taar met ki ॥ *nookin̄ se, anum gen̄ dī jaay j'ōjum bōrō dom ki aan̄ gōo debm kusin̄ se? ⁸ Ken bin num j'aki kōn̄ taadn̄ j'ōoki: «'Tēdk̄ kusin̄ k'bāaki ute naanjege, ॥ te kusinjege se ano baa ute bēe.» Taargen se jee kēn lee taad taar ing kus roje ki se bo taad ॥ naaje bo k'lee k'dooy jeege ute taargen bin se. Jō jee se bo, bōrō utu koocn̄ dode ki.

⁹ M'tēnd metse tu naaje Yaudge se, k'cirk̄ki jee ॥ op̄ baa se paac la? Gōtō. Taa taar se maam m'taadga taad metin̄a m'॥: naaje Yaudge ute jeegen Yaudge ey paac se, kusin̄a ok̄ tōgō dojegē tu. ¹⁰ Taa naan̄ se bo Kitap taad ॥:

Debm daan ki naan Raa ki se gōtō; kalañ kic bo gōtō.

¹¹ *Maak̄ jikilimge tu se, nam jaay jeel nakj̄ met ki se, kalañ kic bo gōtō.*

Jō nam jaay je doobm an jeel Raa kic l̄e, gōtō.
¹² *Naade se paac terlga naaga Raa ki ॥ naade paac iigga.*

Maakde ki se, debm jaay 'tēdn̄ bēe jeege tu gōtō, kalañ kic bo gōtō.[†]

¹³ *Yo maak̄ baad ki jaay ruumga oot ing kus se, taar kēn teec taarde ki se kic bo, tec bin kici.[‡]*
Ute taarde se naade lee aan̄ jeege dala.

† 3:12 Aak KKR 14.1-3.   ‡ 3:13 Aak KKR 5.10.

၃၁ ḍo taar teec taarde ki se, tec aan gao saam waojñ ken
lee tøljeege se. §

¹⁴ Ute taardege se, naade naam jeege oo taad taar
kataka jeege tu.*

¹⁵ Jedé se le cœep gen baa tøljeege.

¹⁶ Gøtn naade aanga tak bo, naade tuj nakge oo oød
yeebmjeege.

¹⁷ Doobm ken naade an king lapi ute jeege tap bo
naade jeel eyo†.

¹⁸ Naade se, jeegen ken beer Raa ki eyo‡.

¹⁹ K'jeelki, *Ko Taar ken Raa ødo Musa ki jaay
taad se taad ute jeegen jeel Ko Taar Raa ese se. Taa
naan se bo debm jaay 'køn taar jaay an kødn don
naan Raa ki se gøtø. Taa naan Raa ki se jeege paac,
jeel rode ki naade tujga. ²⁰ Anum debm ing do Ko
Taar ken Raa ødo Musa ki sum bo, 'tødn debm daan
ki naan Raa ki se, gøtø. Taa ute doobm Ko Taar ken
Raa ødo Musa ki se, ølde bo naade jeel kusin sum.

*Debkilimi 'tødn oo dī jaay tødn debm aak bœe naan
Raa ki*

(Gal 2.15,16, 3.8-14,22-29; Ep 2.7-9)

²¹ Anum børse se jaay bo, Raa taadga doobm ken
debkilimi 'tødn aak bœe naaniñ ki. ၃၁ doobm se,
ølin eyo ute nakñ ken *Ko Taar ken Raa ødo Musa
ki oo k'tød se. Ko Taar ese se, Ko Taar ken Raa ødo
Musa ki ute jeegen taad taar teeco taar Raa ki kic
bo do døkin se, taadoga saadiñ jeege tu. ²² Nakñ
ken øl debkilimi tødn aak bœe naan Raa ki se, kaal
maakñ do Isa *al-Masi ki. Taa naan se bo jeegen
paacñ ken aalga maakðe do Isa al-Masi ki se naan

---

§ **3:13** Aak KKR 140.4.   * **3:14** Aak KKR 10.7.   † **3:17** Aak Eza
59.7.   ‡ **3:18** Aak KKR 36.2.

teddenga jee aak bεε naan Raa ki, taa Raa se le, naan bεer nam eyo. ²³ Taa jikilimge paac se le tedga *kusiñā naan Raa ki ɔɔ tedga dök ute Raa ɔɔ kɔŋ kaan maakj *nookin̄ ki eyo. ²⁴ Num Raa ute bεen̄ se, naan tedden tedga aak bεε naaniñ ki se, cεre. ɔɔ ute doobm Isa al-Masi se 60, naan dugdenga dode. ²⁵ Al-Masi se, Raa ɔlin̄ taa 'kεdn̄ ron̄ *serke taa naajege ɔɔ moosin̄ se tugjeki kusinjege naajegen kεn̄ j'aalkiga maakjege do Isa ki. Ute naan se 60 Raa taad jeege tu ɔɔ naan se debm daan ki, taa kusin̄ kεn̄ jeege lee tεdo do dəkiñ se, Raa jeele nabō kaad̄ kεn̄ se naan dabarden te eyo. ²⁶ Kaad̄ kεn̄ se, Raa udoga bia jeege tu. ɔɔ bɔrse naan taad jeege tu ɔɔ naan se, debm daan ki. Bin 60 naan taad jeege tu ɔɔ naan se debm daan ki ɔɔ jeegen kεn̄ aal maakde do Isa ki se, naan teddenga jee aak bεε naaniñ ki.

²⁷ Ey num debm took ing do Ko Taar kεn̄ Raa εđo Musa ki te doobin̄ se, naan kɔŋ tɔom roṇa nabō debm 'kɔŋ tedn̄ naan̄ se gɔt̄. Taa dī? Taa debkilimi se kεn̄ naan aal maakin̄ do Isa al-Masi ki se, ɔs aay cir kεn̄ naan̄ ing do Ko Taar kεn̄ Raa εđo Musa ki. ²⁸ 'Jeelki, jikilimge jaay Raa aakde aak bεε naanin̄ ki se, taa naade 60 tookga Ko Taar kεn̄ Raa εđo Musa ki ɔɔ ing do ki eyo, num taa naade 60 aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki. ²⁹ Bin num, Raa se gen̄ Yaudge kalin̄ ki sum la? Gɔt̄. Naan̄ gen̄ jeegen baa se kici. Taa Raa se naan̄ gen̄ jeege paac. ³⁰ Raa se, naan̄ kalaŋ lak ɔɔ ute Yaudge, ey le jeegen Yaudge eyo, paac se, debm jaay aalga maakin̄ do naan̄ ki se, tedga aak bεε naaniñ ki. ³¹ Kεn̄ k'taad jaay j'ɔɔ debm aal maakin̄ do Isa al-Masi ki jaay tedn̄ aak bεε naan Raa ki se, bin num naajen k'l'uum j'aalga Ko Taar kεn̄ Raa εđo

Musa ki se naan̄ ki la? Gøtø. Naaje se j'uun j'øndin̄ kønd 6o ðoobiñ ki.

4

**Abraam tød ø dī jaay tød aak bøe naan *Raa ki
(Gal 3.6-9,29; KKR 32)*

¹ K'saapki tu do bubje Abraam ki se. Naan̄ mala tap 6o øn̄ga di gen naan̄ debkilim ki sum se? ² Ken naan̄ jaay tødga tød naabm jiga naan Raa ki sum 6o tødin̄ debm aak bøe naan Raa ki se, naan̄ 'køñ tøom røn̄a. Num gañ naan Raa ki se, naan̄ 'køñ tøom røn̄ eyo. ³ Taa naan̄ se 6o Kitap taad ø: *Abraam took aal maakin̄ do Raa ki ø taa naan̄ se 6o, Raa aakin̄ aan gøø debm daan ki.** ⁴ 'Jeelki, debm tødn naaba se j'øgin̄ gøt-tøngina. Nakñ k'en j'øgin̄ se aan gøø j'ødin̄sin cer eyo, num j'øgin̄sin taa naabm k'en naan̄ tøða. ⁵ Ken debm jaay tød naab eyo, naþo aal maakin̄ do Raa k'en tød jee **kusin̄ge aak bøe naanin̄* ki se, kaal maakñ k'en naan̄ aal do Raa ki se, tødin̄ naan̄ tødga aak bøe naan Raa ki. ⁶ Taa naan̄ se 6o maakñ kaa tøom Raa ki se, Gaar **Daud* taad taa maak-raapm deb k'en tød te naab dim eyo, num aal maakin̄ do Raa ki se. Debm ese se Raa aakin̄ aan gøø debm daan ki. Gøtn se naan̄ deek ø: ⁷ *Maak-raapo jeege tun k'en Raa tøoldenga tujdege ø kusin̄dege se naan̄ diringga naata.* ⁸ *Maak-raapo deb k'en Meljøge tønd te metn kusin̄in eyo†.* ⁹ Taar k'en Gaar Daud taad se je taadn ø: maak-raapo se jeege tun øjoga køj pøndø kalde ki sum la? Gøtø. Maak-raapo jeege tun øj te pønd ey

* 4:3 Aak Jøn 15.6. † 4:8 Aak KKR 32.1-2.

kici. Taa naaje k'taadsenoga taada Abraam t_{ed} aak b_{ee} naan Raa ki se, taa naa_n aalga kaal maakin_n 60, do Raa ki. ¹⁰ Num kēn Raa jaay aak Abraam aakin b_{ee} naani_n ki se, kaad kēn naa_n ɔjga kōj pōndō lōbu ɔj te ey l_e? ɔo kaad kēn se, naa_n ɔj te ey bōrtō. ¹¹ Abraam se k'taadin_n te taa *kōjn pōnd ey 60, naa_n tēdga t_{ed} aak b_{ee} naan Raa ki taa kaal maakj kēn naa_n aal do Raa ki se. ɔo kōjn pōndō se, kēse Raa tēdin_n nakj j'an kaakj jeel ro ki, Raa se tēdin_n naa_n tēdga aak b_{ee} naani_n ki ute kaal maakj kēn naa_n aal don_n ki se. Taa naa_n se 60 Abraam se tēdga 6ugn jee ɔj te pōnd eyo kēn aal maakde do Raa ki, taa naade kic tēdga aak b_{ee} naan Raa ki. ¹² Abraam se naa_n 6ugn jeegen ɔjga kōj pōndō kici, na６naade se kōnd dode 60 do kōjn pōnd ki sum eyo, num naade kaal maakde do Raa ki aan gōo gen 6ugje Abraam se jaayo.

*Raa taadga ɔo naa_n utu kēdn naka jeege tun aal maakde don_n ki
(Eb 11.8-19)*

¹³ Raa se naa_n taadga taad*Abraam ki ɔo metjili_n ki ɔo utu aden kēdn do naanja ute magalin_n se naadē ki. Ey num Raa ɔo aŋsi_n kēd se taa naadē 60 took ingga do *Ko Taar Raa ki eyo, num ganj taa Abraam took aalga kaal maakin_n 60 do Raa ki. Kēse 60 kēn tēdin_n naa_n aak b_{ee} naan Raa ki se. ¹⁴ Ken jee took ing do Ko Taar kēn Raa ɛdo Musa ki sum 60 'kōj naa_n se num, debm aal maakin_n do Raa ki se kaal maakin_n se tēdga nakj cēre ɔo na６kj kēn Raa taad ɔo ute kēdn jeege tu se kic l_e, 'tēdga nakj cēre. ¹⁵ Taa Ko Taar kēn Raa ɛdo Musa ki se, jeege ɔn ing te do ki jig ey se 60 ɔl Raa maakin_n taarin_n dode ki. ɔo kēn

Ko Taar ken Raa ədo Musa ki jaay gətə se, tuju kic 6o, gətə.

¹⁶ Taa naan̄ se 6o nakŋ ken Raa taado ɔɔ utu kədn̄ jege tu se, debm aalga maakin̄ do naan̄ ki jaay 6o 'kŋ̄nakŋ̄ se taa Raa lε ute bεeŋ̄ se, naan̄ əd jeege tu cere sum. Bin 6o nakŋ ken Raa ɔɔ utu kədn̄ metjil Abraam ki se, metjiliŋ̄ ken iŋ̄ do Ko Taar ken Raa ədo Musa ki kalin̄ ki sum eyo, num metjiliŋ̄ ken aal maakde do Raa ki aan̄ gɔɔ gen̄ Abraam se kici. Taa Abraam se, naan̄ bugjege paac. ¹⁷ Taa naan̄ se 6o Raa taad Abraam ki maakin̄ Kitap ki ɔɔ: *Maam m'tediga naai 'tedga bugŋ̄ metjil jeege dəna*[‡]. Naan̄ Raa ki se Abraam se naan̄ bugjege taa naan̄ aalga maakin̄ do Raa ki. ɔɔ Raa 6o debm ken dur jeegen̄ ken ooyga kooyo ɔɔ naan̄ 6o debm ken taado ute taarin̄ sum 6o, nakge təda. ¹⁸ Ey num Abraam se kŋ̄ kənd don̄ do d̄im ki eyo. Ute naan̄ se kic 6o, Abraam aay kaami ənd don̄ do Raa ki ɔɔ naan̄ aal maakin̄ paac do Raa ki. Taa naan̄ se 6o naan̄ tədga bugŋ̄ metjil jee dəna aan̄ gɔɔ taar ken Raa taadiŋ̄ ɔɔ: *Metjil naai se, utu 'tedn̄ den aak eyo*[§]. ¹⁹ Kaad ken se Abraam baarin̄ baa baa nakŋ̄ kaaru, naan̄ gɔɔl naŋ̄ tak tak ɔɔ məndiŋ̄ Sara kic lε magalga 'kŋ̄ koojŋ̄ goon ey sum. Ute naan̄ se kic 6o, naan̄ aal maakin̄ paac do Raa ki. ²⁰ Anum Abraam se jeele nakŋ̄ ken Raa taadiŋ̄ ɔɔ utu ansiŋ̄ kəd se, Raa ansiŋ̄ keda. Naan̄ naaj eyo, ək kaal maakin̄ do Raa ki se təəgə ɔɔ naan̄ *nook Raa. ²¹ Naan̄ jeel maakin̄ ki, Raa se, nakŋ̄ naan̄ taadga ɔɔ utu aŋ̄ kəd se, naan̄ ək təəgə aŋ̄ kŋ̄ təda. ²² Ute naan̄ se 6o kaal maakin̄ ken naan̄ aal do Raa ki se, Abraam: *Raa aakin̄ se*

[‡] 4:17 Aak Jən 17.5.   § 4:18 Aak Jən 15.5.

debm daan ki. ²³ Kēn Kitap jaay taad ɔɔ: *Raa aakin debm daan ki se*, taar se taad ute Abraam kalin̄ ki sum eyo, ²⁴ num taar se taad ute naajege kici, kēn Raa utu ajeki tēdn jee aak b̄ee naaniñ ki se kaad kēn naajege j'aalkiga maakjege do Raa kēn duro Mēljege Isa daan yoge tu se jaayo, ²⁵ ɔɔ naan̄ 6o ɔñ jeege tə̄lin̄o taa *kusin̄jege ɔɔ Raa se duriñoga daan yoge tu taa j'aki tēdn jee aak b̄ee naaniñ ki.

5

*Isa ɔkjeki taasa ute *Raa (1Pr 1.3-9; 1Jn 4.9,10)*

¹ Deere, Raa tēdjeki jaay j'aki b̄ee naaniñ ki se, taa naajege j'aalkiga maakjege doñ ki. ɔɔ ute Mēljege Isa *al-Masi se, naajege j'ɔñkiga tə̄se ute Raa. ² Naajege k'jeelki ute kaal maakñ kēn j'aalki do Isa ki se 6o, Isa ɔljeki k'j'ɔñkiga b̄ee Raa ɔɔ b̄ee Raa se 6o, b̄orse naajege j'in̄gki do ki. ɔɔ naajege maakjege raapo do kōnd do kēn j'ɔndki do Raa kēn utu ajeki kōl maakñ *nookin̄ ki se. ³ Anum naajege maakjege raapm taa naan̄ se sum eyo, tēr daala kēn dubar aanga dojege tu kic 6o, naajege maakjege raapo. K'jeelki dubar se, naan̄ ɛd kaay kaama taa j'aki tēdn jee tə̄go. ⁴ ɔɔ kaay kaama se tēd deba tēd debm mēc. Taa naan̄ se 6o naajege k'tēdkiga jee mēc ɔɔ j'ɔndkiga dojege do Raa ki. ⁵ Kōnd do kēn j'ɔndki do Raa ki se, cēr eyo taa Raa se ɛdjeki maak-jen̄ dēn aak eyo maakjege tu se, ute *Nirl Salal kēn naan̄ ɛdjeki se.

⁶ Deere, naajege do dōkiñ se, naajege j'ɔkki doobm kēn j'anki kōodn dojege eyo. Anum kaadn kēn Raa ɔndin̄ jaay aan doobiñ ki se, al-Masi 6aadō

ooy taa naajegen jee *kusinge. ⁷ K'jeelki, debkilimi jaay ḥn ron̄ jaay j'an̄ tøolin̄ taa debm tød naka ute doobiñ se, b̄ere, tookin̄ an̄ tødn̄ ɔɔñø. Baat ey num, daan naan̄ tooknj̄ j'an̄ tøøl kic bo taa debm k̄en lee tød b̄ee jeege tu. ⁸ Num gan̄ aakki, Raa se taadga maak-jen̄ do naajege tu! Kaad k̄en naajege k'jee kusinge se bo, Isa al-Masi baado ooy taa naajege. ⁹ Ute moosin̄ se, b̄orse al-Masi tødjekiga k'tødkiga aak b̄ee naan̄ Raa ki. Taa naan̄ se, k'jeelki, Isa al-Masi se utu ajeki kaaja ɔɔ maak-taar Raa se køn̄ b̄øøy dojego tu ey sum. ¹⁰ Do døkin̄ se, naajege k'jee taamooy Raage, num b̄orse, ute yo Gooniñ k̄en ooy do kaag ki se, Raa ɔkjekiga taasa ute naana. K̄en naajege jaay j'økkiga taasa ute Raa num, met kando ute dur Isan k̄en duro daan yoge tu se, naan̄ ajeki kaaja. ¹¹ Kese daar ara sum eyo, num ter ute doobm Meljege Isa al-Masi se, naajege maakjego raap aak eyo do Raa ki, taa b̄orse Raa ɔkjekiga taasa ute naan̄ kici.

*Bubjege Adum ute Meljege Isa *al-Masi
(1Kør 15.21-22,45-49,56-57)*

¹² 'Booyki! Bubjege Adum kalin̄ ki sum bo k̄en baano ute *kusiñø do *duni ki. Õø kusiñ ese se bo k̄en baano ute yo dojego tu. Taa naan̄ se bo yo se utu tøøl jeege paac, taa jeege paac øk kusiñø. ¹³ Kaad k̄en Raa ødo te *Ko Taarin̄ *Musa ki ey b̄ørt se, kic bo kusiñ utu do duni ki tap. Nabo aan gøø Raa taad te Ko Taarin̄ jeege tu ey b̄ørt se, taa kusiñ naade tød se, Raa tønd te metn̄ kusiñde eyo. ¹⁴ Ute naan̄ se kic bo iin̄ do Adum ki bini aan do Musa ki se, jeege paac yo øk tøøgø dode ki. Ey num naade se tød te kusiñ tec aan gøø gen Adum se eyo k̄en baate

tookŋ taar Raa se, ute naaŋ se kic 6o, naade lee ooy kooy tap. Ey num Adum se, naaŋ tec aan g̱oo debm kən utu ade baa se. ¹⁵ Num gaŋ kusin̄ kən Adum təd se, aas ute ḇee kən Raa təd jeege tu cere se eyo. Deere, taa kusin̄ deb kalaŋ təd se 6o, ɔl jeege dəna utu ooy kooyo. Met kando ḇee Raa se dən aak eyo ɔɔ jeege dəna, naaŋ tədḏen ḇee cere sum ute doobm deb kalaŋ k'ðan̄iŋ Isa al-Masi se. ¹⁶ Nakŋ kən Raa ed cere se, naaŋ tec aan g̱oo kusin̄ kən Adum baano do duni ki se eyo. Ute doobm kən Adum tujŋno deet deet se 6o ɔl Raa kɔjŋ ḇaoṟ do jeege tu paac. Num kən Raa jaay təd ḇeeŋ jeege tu se, kən jeege 6o kusin̄dege dən aan g̱oo di kic 6o, naaŋ təd jeege aak ḇee naanin̄ ki ɔɔ ḇaoṟ kɔŋ koocŋ dode ki ey sum. ¹⁷ Deere, ute kusin̄ deb kalaŋ lak sum 6o yo aan do jeege tu paac, met kando ute Isa al-Masi kalin̄ ki sum 6o, Raa təd ḇeeŋ dəna jeege tu. Ḇee se, naaŋ tədḏesin̄ cere sum ɔɔ naaŋ tədḏenga naade tədga aak ḇee naanin̄ ki. ɔo ute Isa al-Masi se, naade kɔsn gaara ɔɔ baa ting ute naaŋ.

¹⁸ Taa kusin̄ Adum kən təd kalin̄ ki se ɔl ḇaoṟ ooc do jeege tu paac. Bin 6o ute naabm Isan kalin̄ ki kən tədin̄ ute doobiŋ se sum 6o, naaŋ ɔɔd do jeege maakŋ kusin̄ ki ɔɔ eḏden kaaja. ¹⁹ 'Booyki! Do dəkin̄ se deb kalaŋ sum 6o baate tookŋ taar Raa ɔɔ ɔl jeege ute dənde təd jee kusin̄ge. Gaŋ Isa se, naaŋ kalin̄ ki sum 6o debm took taar Raa ɔɔ ute naaŋ se, təd jeege dəna təd aak ḇee naan Raa ki.

²⁰ Ken Raa jaay edo Ko Taarin Musa ki sum se, kusin̄ se ziid baa ute naaniŋa. N̄um gaŋ g̱otn jaay kusin̄ ziid baa ute naanin̄ se, ḇee Raa se ziid cir kusin̄ se daala. ²¹ Taa naaŋ se 6o aan g̱oo kusin̄ baano te yoa do jeege tu se, ḇorse se ḇee Raa kic

tedga jikilimge aakga bëe naan Raa ki. Bin 6o ute doobm Mæljege Isa al-Masi se j'aki køn *kaaja gen ting daayum.

6

**Kusin̄ se øk tɔ̄gɔ̄ dojege tu ey sum
(Køl 3.1-10)*

¹ Anum j'aki taadn j'øøki di? Naajege j'aki lee tedn kusin̄ 6o taa bëe *Raa se 'ziidn tedn den la?
² Got! Taa naajege se aan gøø jeegen ooyga kooyo ñ ute kusin̄ se le, k'gaankiga. Bin num, j'aki kin̄ maakñ kusin̄ ki ñ di daala? ³ 'Jeelki ey la? Ken naajegen paacñ jaay *k'batizjekiro se, naajege k'tedkiga kalan̄ ute Isa *al-Masi. Kaad ken se naajege j'ooykiroga tele ute naaÑa. ⁴ Ute *batem ken k'batizjeki se, naajege j'ooykiga ute naaÑa ñ k'duubjekiga ute naaÑ kici. Aan gøø Raa Bubjege duro al-Masi daan yoge tu ute tøøgin̄ se, naajege kic 6o, naaÑ tørljekiga kin̄gjego tedga kiji.

⁵ Deere, naajege se j'ooykiga kalan̄ ute naaÑa. ñ aan gøø naaÑ duro daan yoge tu se, naajege kic j'utu j'aki dur daan yoge tu aan gøø gen naaÑ se kici. ⁶ K'jeelki, aan gøø Isa k'tøølin̄ do kaag ki se, naajege ute kingjegen do døkin̄ se kic 6o j'ooykiroga ute naaÑa tele. Taa naaÑ se 6o daa rojegen ken øljeki k'tedki kusin̄ se, 'køkñ tøøgø dojege tu ey sum. Bin se, naajege j'aki køn tedn bul gen tedn kusin̄ ey sum. ⁷ Deere, debm ooyga se, øødnga ute kusin̄a. ⁸ Anum ken naajege jaay j'ooykiga ute al-Masi se, k'jeelki j'aki 6aa kin̄ ute naaÑa kici. ⁹ K'jeelki, al-Masi jaay ooy duro daan yoge tu se, mæøtn naaÑ 'køn kooy eyo, taa yo se øk tøøgø don̄ ki ey sum.

10 Num Isa se ooyga ॥ naan̄ ooy se jε-kalaŋ sum taa kusiŋ jikilimge ॥ moatn̄ naan̄ kooy ey sum. ॥ borse jaay naan̄ utu iŋg zεer se kinj̄ naan̄ iŋg se, gen Raa. **11** ॥ naase kic bo iŋgki aan̄ goo jeegen ooyga kooyo ken̄ 'gaaŋkiga ute kusiŋa. ॥ borse iŋgki kinj̄ gen Raa, taa naase 'tεdkiga kalaŋ ute Isa al-Masi.

12 ॥ nte kəŋki kusiŋ kəkŋ təəgə do daa rose ken̄ utu kooy se ॥ ॥ nte 'tεdki nakŋ naan̄ bo je se. 'Jeelki, bii kalaŋ se, naase utu aki kooyo. **13** ॥ nte 'kəŋki doobo daa rose ki dimin̄ kalaŋ kic bo ənten̄ 'tεdn̄ kusiŋa; ॥ ॥ nten̄ 'kəŋiŋki *Bubm sitange an lee tεdn̄ kusiŋa; num gan̄ əŋki rosege paac kaam ji Raa taa naan̄ an tεdn̄ nakgen ute doobina, aan̄ goo jeegen ooy duroga duru daan yoge tu. **14** Bin num kusiŋ se kŋ kəkŋ təəgə dose ki ey sum, taa naase se iŋgki do *Ko Taar ken̄ Raa εdo Musa ki ey sum, num naase se iŋgki ute bεe gen Raa.

Naajege k'tεdkiga bul Raage

15 Kese tap bo je taadn̄ ॥ di? Aan goo naajege le k'j'iŋgki do *Ko Taar ken̄ Raa εdo Musa ki eyo, num naajege le k'j'iŋgki ute bεe Raa sum se, bin num j'aki kŋ tεdn̄ *kusiŋa aan̄ goo ken̄ maakjege je la? Göt! **16** 'Jeelki, ken̄ naase jaay əopkiga kaam ji nam ॥ 'tookki taarin̄ se, naase 'tεdkiga bul debm ken̄ naase 'tookinki taarin̄ se. Taa naan̄ se bo ken̄ kusiŋ jaay ək təəgə dose ki se, naase 'tεdkiga bulu gen̄ tεdn̄ kusiŋa ॥ kusiŋ naase 'tεdki se, asen kəl yo ki. Anum ken̄ naase jaay 'took uunki taar Raa se, kese naase 'tεdkiga bul gen̄ Raa ॥ naan̄ asen tεdn̄ aki kaakŋ bεe naanin̄ ki. **17** Do dəkiŋ se, naase iŋgkilo bulu gen̄ tεdn̄ kusiŋa, num gan̄ borse, naase 'took uunkiga ute maaksé paac taar met ken̄

k'dooyseno se. Taa naaŋ se, k'toɔmki Raa! ¹⁸ Naase se Raa ɔɔdsenga dose naatn maakŋ kusiŋ ki. ɔɔ børse naase 'tedkiga bul Raa gen tedin nakgen ute doobiŋa. ¹⁹ K'en maam jaay m'taadsen ute nakgen jikilimge lee ted se, taa naase 'booy ɔkumki yɔkɔd eyo do taarge tun maam m'lee m'taadsen se. Aan gɔɔ naase ɔŋkiro rose gen tedin nakgen aak kusu ɔɔ jig eyo k'en ɔlse naase ingki kiŋ gɔrdio naan Raa ki se, børse ɔŋki rose 'tedki bul Raa gen tedin nakgen ute doobiŋa; kese 60 k'en asen tedin jee *salal.

²⁰ K'en naase ingkiro bulu gen tedin kusiŋ se, nakŋ jaay asen kɔl naase aki tedin nakŋ te doobin̄ taa tɔɔgɔ se, gɔtɔ. ²¹ Anum kusiŋ k'en naase 'tedkiro se tap 60 ɔŋkiga dī ro ki? Taa nakgen naase ing 'tedkiro se, børse ɔlseno maakŋ sɔkɔŋ ki. 'Jeelki nakgen se ɔl jeege maakŋ yo ki. ²² ɔɔ gaŋ børse Raa ɔɔdsenga dose naatn maakŋ kusiŋ ki ɔɔ 'tedkiga bulinge. Bin num børse Raa tedsenga 'tedkiga jee salal ɔɔ naase utu aki kɔŋ *kaajŋ gen daayum. ²³ Aan gɔɔ debm tediŋa naaba num j'ɔgin̄ gɔt-tɔŋgiŋ se, bin 60 debm tediŋa kusiŋ se kusiŋiŋ se, bediŋ yoa. Num gaŋ Raa se, kaajŋ gen daayum se, naaŋ ɔdjesiŋki cɔrē taa naajege k'tedkiga kalaŋ ute Meljege Isa *al-Masi.

7

*Jee al-Masige se, *Raa ɔɔddega dode do doobm
jikilimge tu*

(Ep 5.25-31; Gal 2.19,20)

¹ Genaamge, m'je m'asen taadn ute doobm k'en jikilimge lee uuno ɔɔ maam m'jeele doobm se naase kic 'jeelin̄ki, doobm jikilimge lee ted se ɔk tɔɔgɔ do debkilim ki kaad k'en naaŋ utu zeēr sum.

² 'Booyki m'asen taada: mënda jaay ɔkga gaaba se. Kaad kën jaay gaabin̄ utu iŋg zëer se, doobm jikilimge lee tëd se, gaasin̄ gen resn gaabina. Num kën gaabin̄ jaay ooyga se, doobm jikilimge lee tëd se, ɔk tɔɔgo don̄ ki ey sum ɔɔ naan̄ kɔŋ kɔkn̄ gaabm kuuy. ³ Anum kën gaabin̄ utu zëer sum 60, naan̄ teec 6aa ɔk gaabm kuuy se, j'an̄ danj̄in̄ mend këesn gaaba. Num kën gaabin̄ jaay ooyga se, doobm kën jikilimge lee tëd se ɔk tɔɔgo don̄ ki ey sum. Kënaan̄ ɔk gaaba kuuy kic 60, j'an̄ kɔŋ danj̄ mend këesn gaaba ey sum. ⁴ Genaamge, naase kic 'tecki bini. Naase se, *Ko Taar kën Raa εđo Musa ki se ɔk tɔɔgo dose ki ey sum taa naase ooykiga ute *al-Masi. Børse naase se 'tëđkiga mëtn deb kuuy, naan̄ se al-Masi kën Raa duriñoga daan yoge tu se, taa naan̄ se 60 naajege j'aki tëđn nakgen tɔɔl Raa ki. ⁵ Deere, do dɔkin̄ se, naajege k'tëđkiro nakŋ kën daa rojege 60 jea. ɔɔ nakgen ɔk tɔɔgo do rojege tu se 60 kën ɔljeki k'tëđki nakgen kën ajenki kɔl yo ki. ⁶ Do dɔkin̄ se, naajege j'iŋgkiro 6ulu do Ko Taar kën Raa εđo Musa ki se, num børse naajege se aan gɔɔ jee ooyga kooyo naðo al-Masi ɔɔdjekiga dojego maakŋ Ko Taar kën Raa εđo Musa ki jaay tëđjeki bulge se. Bin 60 naajege børse j'øŋkiga doobm kiji gen tëđn naabm Raa. ɔɔ doobm se, *Nirl Salal 60 taadjesiñki. Bin num naajege se, k'tëđki naabm Raa se ute Ko Taar kën Raa εđo Musa ki jaay k'raanjiñoga raaŋ do dɔkin̄ se eyo, taa doobm se kaadiñ deelga.

*Naabm kën *Ko Taar kën Raa εđo Musa ki tëđa*

⁷ Tap ki num j'aki taad j'øŋki dī? Kënaan̄ ɔl jeege tëđ *kusiñ se, Ko Taar kën Raa εđo Musa ki la? Gɔtō!

Ko Taar kən Raa ədo Musa ki se kusiñ la? Gətə! Num kən əlum jaay maam m'jeel kusiñ se Ko Taar kən Raa ədo Musa ki. Num kən Ko Taar kən Raa ədo Musa ki jaay taad əə: *Ə̄nte dəŋjə*,* ey se kən maam m'dəŋ kic num, m'jeelin nakŋ se m'təd te kusiñ eyo.⁸ Num kən Ko Taar kən Raa ədo Musa ki jaay taadum m'jeel kusiñ sum se, kusiñ əŋ doobo əə əlum m'baag dəŋ napar nakgen baa se paac. 'Jeelki, kən Ko Taar kən Raa ədo Musa ki se jaay gətə se, kusiñ kic 6o, gətə.⁹ Do dəkiŋ kən maam m'jeel te Ko Taar kən Raa ədo Musa ki ey se, maam m'utu m'inŋ zeere. Num kən Ko Taar Raa ədo Musa ki taadum nakgen gen təda sum se, kusiñ 6aadō taad təəgiñ dom ki,¹⁰ əə kusiñ kən ək təəgo dom ki se, tədum maam m'ooyga. Əə maam kən debm m'ooyga kooy se, Ko Taar kən Raa ədo Musa ki ey num am kədn kaaja se, 6orse, əlumga yo ki.¹¹ Ute doobm nakgen Ko Taar kən Raa ədo Musa ki taad əə gen təda se, kusiñ əŋ doobo əə dərlum əlum m'tədn kusiñ əə təəluma.

¹² Ey num Ko Taar kən Raa ədo Musa ki se doobm *salal əə nakgen naan taad əə gen təd se kic 6o, salal, ute doobiña əə jiga.¹³ Bin num nakŋ jigan ese se 6o tədga nakŋ kən am təəl la? Gətə! Num gaŋ kən təəlum se, kusiñ. Ute nakgen jiga se 6o, kusiñ əŋ doobo gen təəluma. Bin jaay 6o k'jeele kusiñ se, naan kusiñ deer deer. Anum ute Ko Taar kən Raa ədo Musa kən taadjeki əə j'ə̄nte 'tədki kusiñ se, ute naan se 6o, kusiñ taad naabin tood tal əə naan se, kusiñ aak eyo.

Kusinə se ək təəgə do jikilimge tu

---

* **7:7** Aak Ekz 20.17.

14 K'jeelki *Ko Taar kən Raa ədo Musa ki se iino gōtn Raa ki, num maam lə, goon debkilim sum əə *kusiñ se, tədumga maam tədga buliña. **15** Deere, nakŋ maam m'təd se m'ənd te metiñ eyo, taa maam m'təd nakŋ kən maam m'je eyo; ey num nakŋ maam m'je, tap 6o maam m'əj tədiñ eyo. **16** Ken maam jaay m'təd nakŋ kən maam m'je ey se, bin se maam m'jeele Ko Taar kən Raa ədo Musa ki se, naaŋ jiga. **17** Anum kən əlum jaay m'tədn nakŋ jig ey se, maam mal eyo, num kusiña kən utu maakum ki se 6o, əlum m'tədn naaŋ se. **18** Maam m'jeele maakŋ maam goon debkilim ki se, nakŋ bəε tap 6o gōtə. Taa maam se m'je m'tədn nakŋ bəε, nabo maam m'ək təogn gen tədn naaŋ se eyo. **19** Deere, bəε kən maam m'je se, tap 6o maam m'əj tədiñ eyo; gaŋ kusiñ kən maam m'je ey se 6o, maam m'lee m'tədiña. **20** Ken maam jaay m'təd nakŋ kən maam m'je ey se, kəse maam mala 6o tədiñ ute maakum eyo, num kusiñ kən maakum ki se 6o, əlum m'təd naaŋ ese.

21 Maam m'jeeliñ ute maakum se, bəeki num, m'tədn nakŋ bəε, nabo kusiñ se ək təəgo dom ki əə əlum 6o gen tədn kusiñ sum. **22** Saapm maam ki se, Ko Taar kən Raa ədo Musa ki se təəlumi. **23** Num maam m'naam maakum ki ne d̄im kuuy kən ək təəgo əə əŋum saapum əŋ təd nakŋ bəε eyo əə kusiñ se 6o tədum m'tədga bulu gen tədn nakgen jig eyo. **24** Maam se kapiñ təəluma! Num naaŋ jaay am kəədn doma maakŋ daa ro kən am kəl yo ki se? **25** Kəse ute doobm Məljege Isa *al-Masi! Bin num k'təəmki Raa!

Taa naaŋ se 6o ute saapum se maam m'je m'təd nakŋ bəε; num gaŋ maakŋ daa rom ki se, kusiñ se

ək təəgə dom ki.

8

*Jeegen ək *Nirl Salal maakdə ki
(Gal 3.13-14, 5.16-25)*

¹ Tér daala, børse, jee kən tədga kalaŋ ute Isa *al-Masi se, məətn *Raa aden køjn bəərə dode ki eyo. ² Taa maam m'tədga kalaŋ ute Isa al-Masi se, Nirl Salal kən ək təəgə se, ədumga kaaja ɔɔ əədumga doma maakn *kusiŋ kən ək təəgə dom ki ɔɔ am kəlum maakn yo ki se. ³*Ko Taar kən Raa ədō Musa ki se, əko təəgə gen kəədn kusiŋ eyo. Taa jikilimge kic le əko təəgə gen bəəbm kəkn Ko Taar kən Raa ədō Musa ki se eyo. Num gaŋ Raa mala 60, tədīn ute doobm kən naaŋ əlo Goon maakinə ɔɔ Goon maakin se uuno ro tec gen jikilimge ɔɔ eđron *serke taa kusiňa. Ute naaŋ se Raa ən bəərə ooc do Gooniň ki taa kəədn kusiŋ jeege. ⁴ Raa tədjeki naaŋ se, taa naajegen kən k'lee k'tədki nakn kən daa rojego je se eyo, num naajegen Nirl Salal lee təədjeki se 60, taa nakn kən Ko Taar kən Raa ədō Musa ki taad se j'an̄ki tədīn ute doobiňa. ⁵ Deere, jee kən lee aan goo kən daa rode 60 je se, naade saap do nakgen tun daa rode jea. ɔɔ jee kən Nirl Salal 60 təəddē se le, naade saap 60 do nakge tun Nirl Salal 60 je se. ⁶ Anum debm saap do nakge tun daa ro 60 je se, an kəl yo ki. Num gaŋ debm saap do nakge tun Nirl Salal je se, naaŋ 'kən kaaja ute lapia. ⁷ Taa jee kən je nakn kən daa rode 60 je se, jee se jee taamooy Raage. Ko Taar Raa se naade took ing do ki eyo taa naade se le ən̄ aasiŋ eyo. ⁸ Jee kən saap 60 do nakge tun daa rode 60 je sum se, naade kən təəl Raa ki eyo.

9 Anum naase se iŋgki aan g̊oo k̊en daa rose 6o je se eyo, num aan g̊oo k̊en Nirl Salal 6o jea, taa naase se, naŋa naŋa kic 6o *Nirl Raa se utu maakin ki. ɔɔ debm jaay ɔk Nirl gen al-Masi ey se, naan̊ se debm naan̊ eyo. **10** K̊en al-Masi utu maakse ki se, taa kusin̊ se daa rose se utu 'kooyo. Num aan g̊oo Raa t̊edsenga aak b̊ee naaniŋ ki se, Nirl Salal se ɛdsenga kaaja. **11** K̊en Nirl Raa k̊en duro Isa daan yoge tu se jaay utu iŋg maakse ki num, Raa k̊en duro Isa al-Masi daan yoge tu se, ute Nirlin̊ k̊en utu maakse ki se, 'dur rosen k̊en utu kooy se dāan yoge tu kici.

12 Taa naan̊ se 6o, g̊enaamge, Raa je oo tak 6o j'aki king aan g̊oo k̊en Nirl Salal 6o jea, num j'ɔ̄nte kingki aan g̊oo k̊en daa rojege 6o je se. **13** Taa k̊en naase jaay iŋgki aan g̊oo k̊en daa rose 6o je se, naase utu aki kooyo. Num k̊en naase jaay ɔŋki Nirl Salal 6o t̊oɔdse se, nak̊ k̊en daa ro ɔlsen 'lee t̊edki se, naase an̊ki resn naata oo naase aki kaaja. **14** Taa jee paacn̊ k̊en Nirl Raa t̊oɔdse se, naade se t̊edga gaan Raage. **15** Nirl Raa, k̊en ɛdsen se taa asen t̊edn̊ bulge eyo oo jee k̊en ɔk beere maakde ki eyo, num Nirl Raa se, t̊edsenga 't̊edkiga aan g̊oo g̊eninge mala. Ute Nirlin̊ se 6o, naajege k'daŋki Raa j'ɔ̄ki: *Abba* k̊en je deekn̊ oo: Bua. **16** Nirl Raa se 6o k̊en taadjeki maakjego tu oo naajege se k'gaan Raage. **17** Deere, naajege k'g̊eninge se, j'utu j'aki kɔŋnakgen jig aak eyo k̊en naan̊ bɔɔbiŋ jeen̊ge tu se oo nak̊ k̊en Raa bɔɔbiŋ se gen al-Masi oo naajege se j'utu j'aki kɔŋbedjege ute naan̊ kici. K̊en naajege jaay k'dabarkiga ute naan̊ se, j'utu j'aki 6aa k̊end maakn̊ *nookin̊ ki kici.

*Raa utu kɔl gənинге maакң nookin̄ ki
(Jn 10.27-30)*

¹⁸ Maam m'jeele, dubarjegen kēn børse jaay, k'dəɔjin̄ ute doobm jaay Raa utu ajeki taadn̄ *nookin̄ se, dubar se paac paac aas dīm eyo. ¹⁹ Taa nakgen Raa aal paac se, iŋg aak kaama booy nuŋ ki, Raa utu 'taadn̄ gənинге jeege tu tal. ²⁰ Nakgen kēn Raa aaldeno paac se, 'tədga nakn̄ cere ɔɔ kese naade maliŋge 6o je eyo, num təɔgn̄ kuuy 6o tədđen naade təđn̄ nakn̄ cere. ɔɔ ute naan̄ se kic 6o, Raa ɛđđenga nakn̄ kēn naade an kond dode ro ki. ²¹ Taa bii kalaŋ se, nakgen Raa aalo paac se, naan̄ utu aden kɔɔđn̄ dode naatn̄ maakn̄ nak kēn ɔk təɔgɔ dode ki ɔɔ təđđen naade 'ruumu ɔɔ naade utu kəŋ dode aan gɔɔ gaan Raagen utu kənd maakn̄ nookin̄ ki. ²² K'jeelki, bini børse kic 6o nakgen Raa aalđe paac se, utu dabara dabara aan gɔɔ mend diig 6aa 6aa koojo. ²³ Anum naade kalđe ki sum 6o dabar eyo, num naajegen j'ɔŋkiga *Nirl Raa deet deet ɔɔ naan̄ utu ajeki kəđn̄ nakgen kuuy kic se, naajege kic k'daayki aan gɔɔ mend 6aa 6aa koojo se. Kaad kēn naajege j'utu j'aakki kaak kaam Raa kēn utu ajeki kɔɔđn̄ rojego naatn̄ maakn̄ dubar ki ɔɔ j'aki təđn̄ gəningen mala mala se. ²⁴ Deere, Raa se aajjekiga naðo naajege j'ɔŋ j'aakki ey børto num naajege j'ɔndki dojego doñ ki. ɔɔ nakn̄ jaay j'aakin̄kiga ute kaamjego se j'ɔndki do, do ki ey sum, taa nakn̄ jaay j'aakin̄kiga se, j'ɔŋjinkiga. Naŋa jaay 'kond doñ do nakn̄ kēn naan̄ aakga kaak ute kaamiň se? Näm 'təđn̄ naan̄ se tap 6o, gɔto. ²⁵ Num naajege j'ɔndki do se, do nakge tun k'j'aakin̄ki te ey børto ɔɔ ute naan̄ se naajege j'aayki kaamjego j'iŋg

j'aakki kaamiṇa.

²⁶ Daala, naajegen kēn j'ōkki tōoḡo ḍoobm Raa ki ey se, Nirl Raa se 6o baado noogjeki. Taa naajege se k'jeelki tōnd mētn Raa ute doobiṇ eyo, num Nirl Raa 6o eem Raa taa naajege. Naan̄ eemin̄ ɔɔ daay dēs dēs se ute taargen cir taargen k'lee k'tōndki mētn Raa se. ²⁷ ɔɔ Raa se lε, naan̄ jeel naŋ maakn̄ jikilimge ɔɔ jeel saapm *Nirl Salal se kici. ɔɔ Nirl Salal se tōnd mēta taa jee naange. Naan̄ tōnd mēta se aan̄ gōo kēn Raa maakin̄ jen ro ki.

²⁸ K'jeelki, nakn̄ paacn̄ kēn aan do jeege tun je Raa se, Raa tēdīn̄ paac aan̄ kaama taa aden tēdn̄ bεε. Do dōkin̄ tap 6o, Raa se uunoga kuun doa ɔɔ danđen taa tēdn̄ nakn̄ kēn naan̄ maakin̄ jen ro ki. ²⁹ Taa kaad kēn Raa utu aal kaal duni tap 6o, jeegen kēn naan̄ aden tēdn̄ 'tecn̄ Gooniṇ se, Raa jeeldēnoga. Bin se, Gooniṇ se tēdn̄ goon paragn̄ gen̄ genaagen dēna. ³⁰ Kēn Raa jaay uun doa gen̄ tēdn̄ nakn̄ se, naan̄ danđe gen̄ tēdn̄ jeenge. ɔɔ kēn naan̄ jaay danđe sum se, naan̄ tēdđe tēdga aak bεε naaniṇ ki. Bin sum eyo, num naan̄ nookđenoga kici.

Raa se jejeki aak eyo

³¹ Bin num j'aki taadn̄ j'ōkki dī? Kēn Raa jaay ute naajege num, kēn ajeki cir tap 6o naŋa? ³² Raa se, Gooniṇ kic 6o naan̄ ɔniṇ baado ooy taa naajege paac. ɔɔ kēn Raa jaay ɛdjeki Gooniṇ mala se, deer deer naan̄ ajeki kōŋ kēdn̄ nakgen baa se paac kic ey la? ³³ Jee kēn Raa bēer tōoddenga tōođ tēdga jee naange se, naŋa 6o aden kōkŋ mindđe? ɔɔ jee se lε, Raa mala 6o tēđđen tēdga aak bεε naaniṇ ki. ³⁴ Bin num kēn aden kōŋ bārō dōđe ki se tap 6o, naŋa? Gōtō! Taa Isa *al-Māsi se ooyga taa naajege, tēr Raa

duriñoga daan yoge tu ɔɔ børse, naan utu iŋg do ji daam Raa ki ɔɔ utu eem Raa taa naajege.

³⁵ Ken ajeki gaan ute maak-je al-Masi se tap 60 dí? Dubar la? Nakŋ ɔɔŋ deel do la? Jee ken lee ɔɔdjeki yεεŋjege se la? Bo la? Daaye la? Gøtn jig ey ken utu kutn deba la? Lø yo ne? Gøtø! Dim jaay ajeki gaan ute maak-je al-Masi se, gøtø. ³⁶ Aan gøa taar ken Kitap taad ɔɔ:

Taa naai Raa se, bii-raajeege je doobm k'en ajen tølo; ɔɔ naaje se k'tec aan gøa baatgen k'baado baa tølo se*.

³⁷ Num ute tøognj debm ken jejeki se, naajege k'cirki nakge paac. ³⁸ Maam se m'jeelin maakum ki deer deer: yoa, 'kiŋg børse, *kødn Raage, nakgen øk tøøgø raan, nakgen børse ute kengen naan ki, nakgen paac øk tøøgø do jikilime tu, ³⁹ nakgen raan ɔɔ kengen maakŋ naan ki, nakgen Raa aalin paac se, dim jaay ajeki køŋ gaan ute maak-je Raa ken jejeki ute doobm Meljege Isa al-Masi se tap 60, gøtø.

9

**Raa ute jeengen gaan *Israεlge
(Gal 4.22-31)*

¹ Gønaamge, taa maam m'ute *al-Masi se k'kalaŋ se, taar maam m'je taadn se met ki, øk taar-køøb eyo. ɔɔ *Nirl Salal kic taadum ɔɔ taarum se met ki ɔɔ maakum kic took do taarge tun se. ² ɔɔ maam maakum tuj kasak kasak ɔɔ daayum nakŋ se ɔɔnum aak eyo. ³ Deere, gen gønaamge se, ken dsoobo jaay kuuy gøtø num, øŋ Raa am naama

---

* **8:36** Aak KKR 44.22.

ঽ ম'গান্ত ুতে al-Masi, কেন নান্ত সে জায় 'tədn bəə
গেনাম্বে তুন মেজিলে কালান্ত সে ঽ নাদে 'kəŋ কাজা
সে, তা নান্ত সে মাম m'tooko. ⁴ নাদে সে বো গান
Israেল্বে কেন Raa বেৰ তোৰ্ডেনো তা তেড়ন গেনিংগে.
নাদে কি বো Raa তার্ডেনো *nookiñā, *dəəko ুতে
নাদে, তার্ডেনো *Ko Taar কেন নান্ত εđo *Musa
কি, তার্ডেনো doobm কেন নাদে অং লী কেমে ঽ
তার্ডেনো নাক্ষ কেন নান্ত উতু অদেন কেদা. ⁵ নাদে
সে তোৱো মেজিল বুগ্গে তুন দো দেকিন্তা ঽ কেন al-Masi
জায় উন্নো রো দেবকিল্মি সে, নান্ত কিচ বো তোৱো মেজিল
বুগ্গে তুন সে. ও অল-মাসি সে, নান্ত বো Raa ঽ নান্ত
তিং দো নাক্গে তুন বাবা সে পাব, ঽ দায়ুম জিগে লী
তোমিন্তা. *Amin!

⁶ Bin num j'ওন্টে 'saapki j'ওকি নাক্ষ কেন Raa তাদো
ঽ উতু কেড়ন জিগে তু সে তেড়গা নাক্ষ চেরে. তা নান্ত সে
বো 'বুয়ি. গান Israেল্বে সে, নাদে পাব Israেল্বে
মালা মালা এয়ো. ⁷ গান *Abraam সুম সে দেনা,
নাবো নাদে পাব সে গেনিংগে আন গো কেন Raa
তাদিন্ত সে এয়ো. তা নান্ত সে বো, Raa তাদ অব্রাম
কি ঽ: Metjil Isaka se বো, 'ted metjil naai.* ⁸ গোত্ন সে,
Raa জে তাদো ঽ গাঙঞ্চে অব্রাম তোজ্বে সে, নাদে
পাব গান Raage এয়ো; নুম Raa তাদিন্ত গেনিংগে
মালা মালা সে, কেড়গেন কেন Raa মালা তাদিন্ত তাদ
ঽ উতু অংসিন্ত কেদ সে. ⁹ নাক্ষ কেন Raa তাদিন্ত ঽ উতু
অং কেদ সে, নান্ত দেকিন্ত ঽ: Baar kuuuy kaadn ara bin
se, maam m'utu m'ade terle ঽ m'kəŋ mendi Sara se te
goon gaaba jin̄ ki‡.

¹⁰ Bin sum এয়ো. 'জেলকি, Rebeka সে গেনিংগে নান্ত
তোজ্বেন দি সে বুব্বেজে তু Isaka কি. ¹¹⁻¹² Num Raa
তাদ Rebeka কি ঽ: Goon naai an koojn̄ deet সে উতু
'tədn bul gen debm baat set‡. Kaađ কেন জায় Raa তাদ

---

* ^{9:7} Aak Jেn 21.12.   † ^{9:9} Aak Jেn 18.10, 14.   ‡ ^{9:11-12} Aak
Jেn 25.23.

taar bin se, gaange se j'toojden te ey borto oo naade le oñ tñd te jiga ey le *kusiñ ey bort kici. Ken Raa jaay taad bin se, taa naan se je taadn oo naan tñdn nakñ ken maakin jen ro ki. Naan dan debm ken naan bo beeर ॥१३॥ se, taa naan bo tñdga tñd nakñ beeर eyo. ¹³ Aan gø taar maakin Kitap ki Raa taad ॥१४॥ *Maam m'jedoga *Yakub oo Ezzo se, maam m'oođ m'unđinoga naatn.* §

¹⁴ Bin num j'aki taadn j'oo ki di? Raa se tñdn nakge ute doobin ey la? Goto! ¹⁵ Taa naan se bo, do dñkin Raa taad Musa ki ॥१५॥

Maam m'tedn bee debm ken maam m'je m'an tñdn bee oo m'keejñ do deb ken maam m'je m'an keejñ don ki*.

¹⁶ Ken Raa jaay beeर ॥१६॥ deba se taa deba se bo je eyo lñ tñdga tñd nakñ beeर eyo, num kese Raa mala bo, tñdin beeर. ¹⁷ Ter maakin Kitap ki Raa taad Gaar magal gen Masar ki ॥१७॥ *Maam m'eli Gaarge se taa maam m'taadn tøögum doi ki oo jeegen do naan ki paac am nooko†.* ¹⁸ Taa naan se bo, Raa aak taa-daay debm ken naan je an kaakin taa-daayina oo debm don mñng se, Raa oñiñ tñdn do mñngø baa ute naaniña.

Raa se naan aan gø debm kññ

¹⁹ Daan naane naai am taad ॥१९॥ ken Raa jaay beeर tøđ jege bin se gen di jaay naan mooy jege? Nakñ ken Raa baa tñd se, naa jaay 'tookñ do ki ey se? ²⁰ Naai debm taad bin se: naai tap bo naa jaay 'naaj ute Raa se? Nakñ j'ebinga kññ ute neñje se kññ taad debm ken oñiñ se ॥२०॥ naai tap bo oñum bin se, gen di? Goto! ²¹ Debm kññ nakge se, naan se mel

---

§ **9:13** Aak Mal 1.2-3.   * **9:15** Aak Ekz 33.19.   † **9:17** Aak Ekz 9.16.

nəŋje. Kən naaŋ je se ute nəŋjen ese sum 6o, naaŋ
əb nakŋ aak bəe kən k'təoddən naatn ute 6ii laa, ey
lə əb nakgen kuuy se kən 6ii-raa k'lee k'tədn naaba,
bin ey la?

²² Kən Raa jaay je tədn aan gəo debm kəbm nakge
se, naai tap 6o əli dī maak ki? Ey num Raa se
je taadn maak-taariŋ ute təɔgiṇa nabō naaŋ aay
kaamin dəna sərk jee kən taariŋ maakinā, naaden
kən nakŋ naade təd se aasdenga kən Raa utu aden
kutu. ²³ Ute nakgen naaŋ təd paac se Raa se je jeege
paac jeele, naaŋ se debm magala əə ək *nooko əə
naaŋ je naajegen kən naaŋ tədjeki bəe se j'aki kənd
maakŋ nookiŋ kən naaŋ daapinga daap do dəkiŋ
se. ²⁴ Jee ese se Raa taad ute naajege. Əo Raa se
bəer təodo maakŋ Yaudge tu kalin ki sum eyo, num
naaŋ beeṛ təəd̥ega maakŋ jeege tun 6aa se paac
kici. ²⁵ Aan gəo kən Raa taad maakŋ Kitapm Oze
ki əə:

*Jee kən do dəkiŋ jee maamge ey se, bərse maam
m'taaddən m'əə: naase se 'tədkiga jee
maamge.*

*Əo metjil jee kən maam m'jede ey se, bərse maam
m'taaddən m'əə: maam se m'jese‡.*

²⁶ Daala, jee kən k'taaddən j'əə:
*naase se jee maamge ey se, bərse k'taaddən j'əə:
naase se j'utu j'asen dan gaan Raagen Zeeṛe.§*

²⁷ Taa maakŋ gaan *Israelge tu se debm taad taar
teeco taar Raa ki ron̥ Ezayi kic 6o taadga taad
taariṇa maakŋ Kitap ki do dəkiŋ əə:

*Ken gaan Israelge jaay təd̥ga dəna aan gəo kəesn taa
baar ki kic 6o,*

---

‡ 9:25 Aak Oz 2.23. § 9:26 Aak Oz 1.10.

maakde ki se jee metinge sum bo 'kəŋ kaaja.

*28 Taa Meljege Raa taarin naan taad se,
naan utu aŋ naar tədn kaasn ute doobiña.*
29 Daala, maaŋ Kitapm debm taad taar teeco taar
Raa ki roŋ Ezayi taad daala ɔɔ:
Ken Meljege Sidburku jaay ḥ̄te jeejegen metinge ey
se,
kaadn naane metjil naajege se k'j'utkiga aan gəə jee
maakŋ gęgęr ken Sədəm ki ute ken Gəmər ki
se.†*

*Ken təd debkilimi aak bęe naan Raa ki
(Rm 3.19-29; Gal 3.8-14,21-29)*

*30 Anum j'aki taadn j'ɔɔki dī? Jeegen Yaudge ey
se, je te doobm ken tədn aak bęe naan Raa ki eyo.
Num gaŋ naade se bo tədga aak bęe naan Raa ki se,
taa naade aalga maakde doŋ ki. 31 Ey num gaan
*Israəlgen ɔk *Ko Taar ken Raa ədo Musa ki ɔɔŋɔ ɔɔ
ute naan se sum bo, naade je tədn jee aak bęe naan
Raa ki se, nabo naade ɔŋ aasin te eyo. 32 Anum
ken tədden jaay naade ɔŋ aasin ey se tap bo ne dī?
Naade jede te eyo ken naade tədn aak bęe naan Raa
ki ute doobm kaal maakde se, taa naade se saap ɔɔ
taar ken Ko Taar ken Raa ədo Musa ki taad se, ken
naade təd aasinga ute doobiŋ sum bo, naade kaakŋ
bęe naan Raa ki. Kęse bo ken ɔlde naade rək ko se ɔɔ
tooc se. 33 Taar se Kitap kic bo taadga taad ɔɔ:
*Aakki! Maam m'əndga ko maakŋ gęgęr ken Sion ki
ɔɔ ko se utu rəkŋ jeege ɔɔ naan se liŋ ken utu 'tədn
jeege tooco.**

*Num debm jaay aalga maakin do liŋ ken ese se, naan
kəŋ kənd maakŋ səkəŋ ki eyo‡.*

* 9:28 Aak Eza 10.22. † 9:29 Aak Eza 1.9. ‡ 9:33 Aak Eza 8.14
ɔɔ 28.16.

10

¹ Genaamge, maam se m'je ute maakum paac taasum Yaudge se kic 'kɔŋ kaaja. Taa naan̄ se 60, maam m'eem *Raa taa naade. ² Deere, maam m'jeele naade se dɔk maakde do Raa ki, nabo Raa se naade jeel ɔkiŋ te mala mala eyo. ³ ɔ naade jedo te doobm kɛn Raa tɛdn jeege aak bɛe naaniŋ ki se eyo. Num naade malinge 60 je doobm kɛn aden 'tɛdn aak bɛe naan Raa ki. Taa naan̄ se 60, doobm kɛn Raa tɛd jeege aak bɛe naaniŋ ki s̄e, naade baate tookŋ do ki. ⁴ Taa tɔəgn̄ gɛn *Ko Taar kɛn Raa εdo Musa ki ɔk do jeege tu se, *al-Masi 'daaringa taa jee paacŋ kɛn aalga maakde do al-Masi ki se, tɛdḡa aak bɛe naan Raa ki.

Debm jaay aal maakin̄ do *al-Masi ki se ɔŋga kaaja

⁵ 'Booyki taar kɛn *Musa raaŋ do dɔkiŋ maakŋ *Ko Taar kɛn Raa εdiŋo se, naan̄ ɔɔ taargen Ko Taar Raa taad ɔɔ gɛn tɛda se: *Demb kɛn tɛd aasin̄ ute doobin̄ paac jaay 60 'kɔŋ kaaja**. ⁶ Num doobm kɛn ɔl jeege aal maakde do Raa ki jaay tɛdn aak bɛe naaniŋ ki se, Kitap taad ɔɔ: *ɔn̄te taadn̄ ute maaki ɔɔ: «Naŋa jaay 'kookŋ maakŋ raa ki» kɛse je deekŋ ɔɔ: naŋa ade daŋ al-Masi ade bɔɔy do naan̄ ki se.* ⁷ *Ter ɔn̄te taadn̄ ɔɔ: naŋa jaay bɔɔy baa maakŋ bee yogे tu, kɛse je deekŋ ɔɔ: naŋa ade daŋ al-Masi ade teecŋ daan yogе tu.* ⁸ Num maakŋ Kitap ki taad ɔɔ: *Taar Raa se, naan̄ gɔɔr ute naai; naan̄ utu maaki ki ɔɔ taari ki.* [†]

Taar Raa ese 60 naaje k'lee k'taadiŋ jeege tu j'ɔɔ j'aal maakde do Raa ki. ⁹ Kɛn naai jaay 'took ute maaki ɔɔ 'jeel Raa se duroga Isa daan yogе tu, ɔɔ

* **10:5** Aak Lb 18.5.   † **10:8** Aak Dt 30.11-14.

'taad naan jeege tu ॥ Isa se naan 6o Meli se, kese naai 'kəŋ kaaja. ¹⁰ Taa ken naajenge jaay j'aalkiga maakjege do Isa ki se, k'tədkiga aak bəe naan Raa ki. ॥ ken k'taadki naan jeege tu j'əəki: naan 6o Meljege se, j'aki kəŋ kaaja. ¹¹ Aan gəə taar ken Kitap taad ॥: *Debm jaay aalga maakin̄ do naan̄ ki se, səkəŋ aŋ təəl eyo*[‡]. ¹² Anum Yaudge ute Yaudge ey paac se naade əŋga kaaja ute doobm kalaŋ sum, taa naade paac se Melde 6o ken kalaŋ ese sum. Naan̄ təd̄bəe jeege tun paacn̄ ken lee eemina. ¹³ Taa naan̄ se 6o Kitap taad ॥: *Debm jaay eem rō Meljege se, Meljege aŋ kaaja*[§].

¹⁴ Ken bin num jeege jaay utu aal te maakdē don ki ey bərt se, naade aŋ keem ॥ dī? Naade kaal maakdē don ki ॥ dī? ॥ ken nam jaay baado taadde te taariŋ ey se, ute doobm gay jaay naade 'booy roŋ se? ¹⁵ ॥ ken j'əl te jee taadn̄ Taar Raa gətde ki ey se, naŋa jaay ade baa taadn̄ taar se? Taa naan̄ se 6o, Kitap taad ॥:

Aakki! Jee ken baano ute Labar Jiga se, jeege maakdē raap dode ki dən aak eyo*.

¹⁶ Anum Labar Jigan ese, jee mətinge sum 6o took aal maakdē do ki. Taa naan̄ se 6o, debm taad taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi taad maakn̄ Kitap ki ॥: *Melje, taar ken naaje k'taad jeege tu se, naŋa 6o took uunga?*[†]

¹⁷ Anum 'booyki: debm jaay took aal maakin̄ do taar ken ese se, booy k'taadıŋga taar se jaayo. ॥ taar ken naan̄ booyin̄ ese se, iino gətn̄ al-Masi ki.

[‡] **10:11** Aak Eza 28.16.   [§] **10:13** Aak Jl 2.32.   * **10:15** Aak Eza 52.7.   [†] **10:16** Aak Eza 51.3.

18 Anum m'tond metse tu: taar se, Yaudge booyin te ey la? Goto! Taar se naade booyinga aan gao ken Kitap taad oo:

Jeege baa taadga taar Raa se jeege tu gøtn baa se paac,

oo taar se jee do naaj ki paac booyinga.‡

19 Ter m'tond metse daala: metn taar se tap bo, gaan *Israelge booy okin te ey la? Deere, naade booy okinga nabo baate tooknj do ki. Taar se Musa bo uuno metin deete oo taaddeno taar ken Raa oo:

Naase jeemge se, m'asen tødn aki ni ro jeege tun ren ren.

Oo m'asen tødn naase maakse asen taar do jeege tun jeel dim eyo.§

20 Ter debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi se, aay kaamin bini taadden daala oo:

Maam Raa se, jee ken jem ey se bo, ønjumga.

Oo jee ken je te doobum ey se bo, maam m'taadden roma.*

21 Gan ute gaan Israelge se Raa taad oo:

Bii-raa maam m'øl jim m'dan gaan Israelge m'oo ade baa gøtum ki

nabo naade se, jee naajn taarge oo baate tooknj Taaruma.†

11

*Gaan *Israelge se *Raa baatde te eyo*

1 Ter m'tond metse daala: bin num Raa se, baatega jeenge la? Goto! Naajn baatden te eyo. Taa maam kic m'kød Israel, m'teeco metjil *Abraam ki oo m'teeco taa bee Benjamin ki. **2** Bin num Raa

---

‡ **10:18** Aak KKR 19.4. § **10:19** Aak Dt 32.21. * **10:20** Aak Eza 65.1. † **10:21** Aak Eza 65.2.

se jeenqen naan bœer tœoddæn do dœkin se, naan baatæn te eyo. Ey num naase 'booyinqi te ey la, taar kœn k'raajø maakñ Kitap ki, kœn taad ute *Eli, debm kœn taad taar teeco taar Raa ki, kaad kœn naan sakak gaan Israelge gœtn Raa ki, naan oo: ³ *Meluma, jee kœn taad taar teeco taari ki se, naade tœoldenoga œœ gœtn kœn k'lee k'tœdi *serke se le, naade tœokinga naatn.* *Do maam le, m'œopga m'kalum ki sum.* *Do naade je am tœlo.*^{*} ⁴ Num Raa tap bo terlin oo di? *Jeege dupu-cili se, maam m'bœabdenga œœ naade se œñ erg te naan maragn k'danqñ Baal kœn jeege lee eemin se eyo.*[†] ⁵ Børse kic bo, maakñ gaan Israelge tu se, œopga jeege cœkœ kœn Raa bœer tœoddæn ute bœena. ⁶ Raa bœer tœoddæn se taa naade bo tœdga nakñ bœe eyo, num naan bœer tœoddæn se ute bœena, kœn bin ey num, bœe Raa se kœn tœdn bœe ey sum.

⁷ Taar se tap bo je taad œœ dio? Gaan Israelge se nakñ naade je se tap bo œij te eyo. Num jee œopm kœn Raa bœer tœoddæn tœod se bo, œnga nakñ se. Num jee kuuy se le, tœdga jee naajñ taarge. ⁸ Aan gœo kœn Kitap taad oo:

Raa tœdden naade se jee taara end dode ki eyo, deebdenga kaamde naade œñ aak øk eyo œœ turumdenga bidege naade œñ booy eyo; bini jaaki kic bo, naade utu ijg gœtn kiñgdeki se sum.[‡]

⁹ Maakñ Kitap ki se, jee se Gaar *Daud kic bo taad rode ki oo:

On kœsdege se aden tœdn aan gœo reecñ kœn aden tœnd kœko.

---

* **11:3** Aak 1Gar 19.10, 14.   † **11:4** Aak 1Gar 19.18.   ‡ **11:8** Aak Dt 29.4 œœ Eza 29.10.

၂၇ 'tεdn aan gɔɔ nakŋ aden rɔkŋ naade tooco ɔɔ oñ Raa
aden dabara.

၁၀ ၂၇ Raa ade tɔɔkŋ kaamde mɔɔtn naade kɔŋ kaakŋ
dím eyo,

ɔɔ oñ aden tɔnd daam deere dode ki§.

၁၁ Maam m'je m'tɔnd mætse daala: kẽn gaan Israëlge jaay rɔkŋ tooc se, gẽn sɔrɔkin̄ la? Goto! Num ute rɔkŋ toocn̄ kẽn naade tooc se, kaad kẽn se 60, Raa kaajn̄ jee kẽn Yaudge eyo. Anum kẽn Raa jaay aaj jee kẽn Yaudge ey se, Yaudge se aakd̄ega num, maakd̄e ade kɔɔñ̄ ɔɔ je doobm kaaja kici.

၁၂ Num kaad kẽn gaan Israëlge jaay baate tookŋ̄ taar Raa se 60, Raa tεdn bɛen̄ d̄ena jeege tun 6aa se paac. ၃၁ kẽn Yaudge jaay tεdn jee naajn̄ taarge sum se, Raa tεdn bɛen̄ jeege tun do naan̄ ki paac. Anum 'saapki tu, kaadn̄ kẽn jaay gaan Israëlge utu kɔŋ kaaja se, bɛe Raa ese se, utu 'tεdn d̄en cir daal ey ne?

Raa aaj jeegen Yaudge eyo

၁၃ Børse, maam m'je taadn̄ ute naasen Yaudge ey se. Maam se *m'debm kaañ naabm Isa al-Masi taa naasen Yaudge ey se. Taā naan̄ se 60, maam maakum raapo do naab kẽn Raa εdfumsin̄ se.

၁၄ Maam m'je taasum Yaudge se, jee mætinge kaakŋ̄ naabum se ade rɔɔñ̄ maakd̄e ɔɔ aden kɔl naade ni ro jeege tu, taa bii kalan̄ jee mætinge utu kɔŋ kaaja kici. **၁၅** Kẽn Raa res gaan *Israëlge kaad kẽn se sum 60, naan̄ ɔk taasa ute jee kẽn Yaudge eyo. Num kaad kẽn jaay Raa utu t̄erl kɔkŋ̄ gaan Israëlge jiga se, kese 'tεdn ɔɔ d̄i? Kese tεdn nakŋ̄ bɛe

aak eyo, 'tεðn aan gø̄ jee ooyga kooyo kēn Raa utu aden kεðn kaaja.

¹⁶ Kēn mappa jaay k'dup cøkø j'εdga Raa ki se, mappan ø̄p se paac tεdga gen Raa. Kēn kaaga jaay j'εdga met kon Raa ki se, letn se kic bo, tεdga gen Raa. ¹⁷ Gaan Israεlge se tec aan gø̄ *ko ɔlibm maakŋ jinεnε ki kēn k'tøgŋga ute lettingen metinge se. Ø̄ naai kēn kø̄d Yaud ey se tec aan gø̄ letn ko ɔlibm maakŋ kaag ki ø̄ naai j'øgio ø̄ k'baado j'øli gø̄ letn ko ɔlib kēn k'tøgŋga tø̄g lettingen metinge se. Børse, naai kic iŋg te tø̄gŋ metn ko ɔlibm kēn maakŋ jinεnε ki se. ¹⁸ Taa naañ se bo, ø̄nte koono do letn ko ɔlib kēn k'tøgðenoga se. Kēn ø̄li oon tap bo taa dī? Naai le letε sum. Naai bo gak ko kaag eyo num ko kaaga bo gaki naai.

¹⁹ Maakse ki se, deb kalaŋ am taadn ø̄: «Raa se naañ bo debm 'tøgŋ lεtge ø̄ uunumo ø̄ baado ɔlum gø̄ðe ki.» ²⁰ Deere, naade se jaay Raa tøgðe se taa naade baatega kaal maakðe don ki ø̄ naai jaay baado k'j'øli gø̄ðe ki se, taa naai aal maaki don ki. Bin num ø̄nte magal roi, ø̄ end køndø. ²¹ Ey num Yaudge se bo lεtgen deer deer. Ute naañ se kic bo, Raa ø̄j ø̄nde te eyo. Anum naai letn k'baado k'j'øli kø̄l gø̄ðe ki sum se, kēn naai jaay aal maaki don ki ey se, naañ utu ai køgŋ kundi naatn kici. ²² 'Jeełki, Raa se naañ debm jiga naabo naañ debm køjŋ bøørø do jeege tu kici. Jee ø̄n doobm Raa se, naañ utu aden køjŋ bøørø dode ki ø̄ ute naai se, kēn naai jaay iŋg aal maaki do bεεŋ ki se, naañ debm jiga ute naai. Ey num, børε, naañ ai køðn kundi kici. ²³ Bin bo kēn Yaudge jaay tεrløga gøtn Raa ki se, Raa aden køjŋ tø̄l gø̄ðe ki daala, taa Raa se ø̄k tø̄gø kēn tεðn

naan se. **24** Naasen kən Yaudge ey se, 'tecki aan gəo lətn ko əlibm maakŋ kaag ki kən k'təgino jaay k'baado k'təlin gəo lətn ko əlib kən maakŋ jinən ki se. Kən Raa jaay tədn nakŋ ese se, Yaudge se kic, naan adeno tərl təl gəən ki ey ne, naaden kən lətn ko əlibm mala mala se?

Yaudge kici utu kəŋ kaaja

25 Anum genaamge, maam m'je m'asen taadn nakŋ kən Raa baa teda jaay naase *'jeelki metin ey se. Bin 60 naase aki tədn rose aan gəo jee jeel taar eyo. Taa kən gaan *Israəlgen metinge jaay baate tookŋ kaal maakde do Raa ki se, bini jee baa se paac ade baa gətn Raa ki jaayo. **26** ɔə bin 60 gaan Israəlge paac utu 'kəŋ kaaja bin kici aan gəo kən Kitap taad ɔɔ:

Debm utu 'kəədn do jeege se,*

utu ade kiŋ maakŋ gəger kən Sion ki.

ɔə metjil *Yakub se, naan utu aden kəədn dode maakŋ naajŋ taardé ki.

27 Ter Raa taad ɔɔ:

Kese *dəəkŋ kən maam m'utu m'dəəkŋ ute naade,
kaad kən se 60 maam m'ade təəl *kusiŋdege†.

28 Yaudge se baate tookŋ Labar Jiga gen Isa; taa naan se 60 naade tədga jee taamooy Raage. Kese tədsenga bəe naase ki. Ey num naade se Raa bəer təəddenga təəd do dəkiŋa. Naade se Raa jede, taa bungdege. **29** Kən Raa jaay bəer ɔədga deba ɔɔ edinga naka se, moətn naan tərl taariŋ ey sum. **30** Do dəkiŋ se, naasen kən Yaudge ey se, 'baatekiro tookŋ taar Raa. Num kən 6ørse jaay Yaudge baate tookŋ taar

* **11:26** Debm utu 'kəədn do jeege se k'danjiŋ Isa. † **11:27** Aak Eza 59.20.

Raa sum se, Raa se tədsenga bəe. ³¹ Oo kən Yaudge jaay baate tookŋ̊ taar Raa se, ute naaŋ̊ se jaay naasen Yaudge ey se, Raa tədsenga bəe. Bin 60, bɔrse Yaudge Raa utu aden tədñ̊ bəeñ̊ kici. ³² Taa Raa se əŋ̊ jikilimge paac baate tookŋ̊ taarin̊ se naaŋ̊ ənd̊e gətde ki aan gəo bulge taa naaŋ̊ je aden tədñ̊ bəeñ̊ paac.

Raa se naaŋ̊ magal aak eyo, k'təominqi

³³ Deere, bəe Raa se dən bəe eyo! Raa se naaŋ̊ jeel-taara ɔɔ nakge paac naaŋ̊ jeeldə. Nakŋ̊ naaŋ̊ saap jaay uun do se, nam tap 60 jeel taadñ̊ təokŋ̊ metin̊ eyo. Nakgen kən naaŋ̊ tədden paac se, nam tap 60 əŋ̊ ənd̊ ute metin̊ eyo. ³⁴ Taa Kitap taad ɔɔ:
Saapm Meljege Raa se naŋ̊ tap 60 jeele? Bii kalaŋ̊ tap 60 naŋ̊ dejingat?

³⁵ *Ləbu bii kalaŋ̊ nam eđinga ne dīm deet Raa ki jaay
Raa tərlin̊ nakiŋ̊ la?§*

³⁶ Deere, nakgen 6aa se paac, naaŋ̊ 60 Mel-kaalde. Naan̊ 60 debm kən aakde dode ki ɔɔ nakge se paac kaam jiŋ̊a. Bin num Raa se, əŋ̊ jeege daayum an̊ *nooko! *Amin!

12

**Raa aajjeki se gen tədñ̊ naabina
(Ep 4.1-16; 1Kor 12.12-27)*

¹ Genaamge, 'booyki m'asen taada: aan gəo Raa tədjkiro bəe se, bin se daayum eđki rose paac Raa ki, ɔɔ kinjsé se ənjinkı *serke Raa ki. Kese 60 serkn̊ *salal kən təəl Raa ki. Anum Raa se je ɔɔ j'an̊ keeme ute doobm se. ² Onde gen tədki aan gəo gen jee duni

---

‡ **11:34** Aak Eza 40.13. § **11:35** Aak Jb 41.3.

kən bərse lee təd se. Num gaŋ əŋki Raa asen 'terl maakse ute saapm kuuy kən naaŋ asen kəd se. Ute naaŋ se jaay 60, naase aki jeel nakŋ Raa maakinŋ jen ro ki. 33 nakŋ Raa maakinŋ jen se, kəse nakŋ jiga, nakŋ təɔlin naaŋ ki ɔɔ nakŋ məc.

³ Ute bee kən Raa tədum se, maam m'taadsen
paac m'əə: maakŋ kiŋse ki se əŋte 'kuunki mag-
ala; iŋki ute gətn kiŋse se sum aan gəə kən naŋ-
naŋ kic bo Raa ədīŋga naabin̄ naabin̄ do kaal
maakin̄ ki se. ⁴ 'Jeelki, debkilimi se ək ro kalan̄
sum, nabo ron̄ se, təp kaam dəna, əə naŋ kic ute
naabin̄ naabin̄. ⁵ Ə naajege kic k'dənki, nabo taa
naajege k'dəəkkiga ute *al-Masi se, k'tum k'lədskiga
daa ro kalan̄ əə naajege kic k'tum k'tedskiga kalan̄
bini. ⁶ Naajegē se Raa ədjekiga naaba, nabo naŋ-
naŋ kic bo ute naabin̄ naabin̄. Naŋ kic bo tədn̄
naaba ute bee kən Raa tədīŋ. Taa naan̄ se bo, debm
kən taad taar teeco taar Raa ki se, əŋttaargen naan̄
taad se ade teechn̄ taar Raa ki te doobm kən Raa
taadn̄ ro ki se. ⁷ Debm jaay Raa ədīŋga naabm
gen noogn̄ jeege se, n'aay kaamin̄ n'noog jeege
əə debm kən Raa ədīŋga naabm gen dooy jeege
lə, n'aay kaamin̄ n'dooy jeege. ⁸ Kən debm jaay
naabin̄ gen kədn̄ kaay kaam jeege tu se, n'aay
kaamin̄ n'ed kaay kaama jeege tu. Ə debm kən ed-
naka jeege tu se lə, n'ed naka jeege tu ute maakŋ
kalan̄. Ə debm kən Raa jaay ədīŋga naabm gen
tədīŋ jeege se, naabin̄ se n'tedīŋ ute doobin̄. Ə debm
kən Raa jaay tədīŋga debm kaakŋ taar-daay
jeege se, naabin̄ se, n'tedīŋ ute maak-rraapo.

9 'Jeki jeege ute maakŋ kalaŋ. Čədki dose naatn ro *kusiŋ ki. 'Teđn bee se, əkiŋki təoŋgo. **10** 'Jeki naapa aan gɔɔ genaagen je naapa se ɔɔ əkki naapa

օօնա. **11** Օնտե 'tedki jee kaar-naabge, naðo aayki kaamse, 'tedki jee tædn naabge. Օյ Məljege se, 'tedfinki naabin ute maakn̄ kalañ. **12** Aan gøø naase օndkiga dose ðo Raa ki se, օñki maakse 'raapo. Ken nakn̄ օօն aanga dose ki le, օkk̄i maakse tægø օօ aayki kaamse, eemki Raa. **13** Genaasegen doobm al-Masi ken օk dim ey se, aakðeki dode ki. Օյ jee paacñ ken baa gøtse ki se օkðeki jiga.

14 Jee ken lee dabarse se, օնտե 'naamdeki naðo 'təndki mətn Raa aden tædn bœe. **15** 'Tædki maak-raapo ute jee ken maakn̄ maak-raap ki, օօ eemki ute jee ken maakn̄ kaa-maan ki. **16** Injki bœe ute naapa. Օնտե 'magalki rose. Օյ ken j'ed̄senga naabm baat gøø ði kic 6o, 'tedfinki. Օնտե 'tedki rose aan gøø jee jeel nakge.

17 Debm ted̄senga kusin̄a se, օնտե 'terlinsiñki. Օյ aayki kaamse, 'tedki bœe jeege tu paac. **18** Ken naai jaay օk doobo num, aay kaami inj ute lapia ute jeege paac. **19** Genaa maak-jemge, ken nam jaay ted̄senga kusin̄a se, օնտե kogki sœese, num օñki Raa 6o 'bœay maak-taarin̄ dode ki. Taa maakn̄ Kitap ki se, Məljege Raa taadga taad օօ: *Taar-don օñumsiñki maam ki օօ maam 6o m'asen kogj sœese.**^{*}

20 Bin num Kitap taad օօ:

Ken debm taamooyi jaay 6o tælin̄ se, ed̄in̄ kəsə;
օօ ken maane 6o tælin̄ le, ed̄in̄ 'kaaye.

Bin se, naai an̄ kəl maakn̄ səkəñ ki.†

21 Օնտե kəñki kusin̄ se asen ciri, num naase 6o 'cirin̄ki ute bœe ken naase aki teda.

---

* **12:19** Aak Dt 32.35. † **12:20** Gøtn ese se taad օօ k'təs naal poodo 6o j'ombiñ don̄ ki. Aak KKT 25.21.

13

*'Sookki təəgge tu
(1Pr 2.13-17)*

¹ Təəgggen ing do jeege tu paac se, 'sookdeki. Taa təəgge se paacn̄ iin̄o gətn̄ *Raa ki ɔɔ kəngēn bərse utu do naan̄ ki se kic 6o Raa 6o təndde. ² Taa naan̄ se 6o, debm baate sookn̄ təəgge tu se, kese aan̄ gɔɔ naan̄ baate tookn̄ tədn̄ nakn̄ Raa maakin̄ jen ro ki. ɔɔ jee baate sookn̄ təəgge tu se, nakn̄ ɔɔn̄ utu kaan̄ dode ki. ³ Anum jee tədn̄ nakn̄ bεε se, naade beer təəgge tu eyo, num jee tədn̄ nakn̄ *kusiñ se 6o, kən̄ beer təəgge tu. Kən̄ naai jaay 'je beer təəgge tu ey num, 'təd̄ bεε. Bin se naade ai təəmo. ⁴ 'Jeelki, təəgge se naade se kaam ji Raa taa asen noogo gen̄ tədn̄ nakgen jiga. Kən̄ naase jaay 'tədkiga kusiñ se, 'beerdeki. Taa tənd kən̄ Raa təndde se cer eyo, num naan̄ təndde se taa an̄ tədn̄ naabina gen̄ dabar jee kən̄ tədn̄ nakn̄ kusiñ. ɔɔ ute doobm se 6o, Raa taad maak-taarin̄ do jeege tun təd̄ nakgen jig eyo. ⁵ Kən̄ bin num, 'sookki təəgge tu, taa j'asen dabar sum eyo, num 'sookdeki taa naase 'jeelki maakse ki naabdə se ute doobiñ.

⁶ Taa naan̄ se 6o, naase 'lee ɔgdeki miiri. ɔɔ jee kən̄ k'təndde gen̄ lee tiir gurs miiri gətse ki se, naabm kən̄ naade lee tədin̄ ute doobiñ se, naade tədin̄ gen̄ Raa. ⁷ Jee se jaay nakn̄ kən̄ naade je ɔɔ j'ade kəgse, ɔgdesin̄ki. *Jee təkn̄ miirge se, 'tiir εd̄deki nakde ɔɔ nakgen paacn̄ gen̄ kəgo se, ɔgdesin̄ki. Təəgggen kən̄ aaldeki sook se, 'sookdeki. Jeegen aaldeki kaal maak ki se aaldeki maak ki kici.

*'Jeki naapa
(Mt 22.35-40; 1Jn 3.11-23)*

8 Ḷnte kɔŋki sεε nam dose ki. Num sεε kεn 'tεdñ dose ki se, 'jeki naapa. Taa debm jaay je naapiñ se, kεse *Ko Taar kεn Raa εđo Musa ki se, naan̄ tεd aasinga ute doobin̄a. **9** Taa nakgen kεn Raa taad ɔɔ gen tεdā kεn ɔɔ: Ḷnte 'kεesn mend nam, Ḷnte 'kεesn gaaba nam, Ḷnte 'tɔɔl nam, Ḷnte 'boogñ nakñ nam, Ḷnten 'dɔɔj nakñ nam se. Taärgen kuuy ɔɔp se kic paac kon̄ bo kεn ɔɔ: *'Je naapi aan gɔɔ roi mala.** **10** Anum debm je naapiñ se tεdñ *kusiñ eyo. Taa naan̄ se bo, debm je jeege se, Ko Taar kεn Raa εđo Musa ki taad paac se, naan̄ tεd aasinga ute doobin̄a.

'Daapki rose gen kaaky kaam Isa

11 Bin bo genaamge, 'tεdki nakgen se taa naase 'jeelki kaadñ bɔrsen kεn j'ingki maak ki se. Taa kaadñ j'an̄ki kiiñ maakñ bijege tu se aanga. Taa kaadñ kεn Raa utu ade baa asen kaaj se, ɔɔpgā gɔɔrɔ. Kaadñ se, dɔk eyo aan gɔɔ kaadñ kεn j'utu j'aalki kaal maakjege do Isa ki ey sum. **12** Nɔɔrɔ deelga, gɔtɔ ɔɔpgā baata kipi. Nakgen kεn jeege lee tεd maakñ gɔt kεn ɔɔd se, ɔɔdkī dose ro ki. 'Jeki nakgen kεn j'an̄ kudñ bɔɔrɔ maakñ gɔt kεn wɔɔrɔ. **13** K'j'ingki aan gɔɔ debm kεn lee maakñ katara ki. Ḷnte 'kɔ̄ski anki deel te gɔtiñā ɔɔ Ḷnte 'kaayki tɔtɔ kic anki deel te gɔtiñā, Ḷnte 'kεeski naapa rεñ rεñ, Ḷnte 'tεdki nakñ sɔkɔŋge, Ḷnte 'mooyki te naapa, ɔɔ Ḷnte 'tεdki maak-kilimi do naapge tu. **14** Num ɔñki gaab tɔagse se 'tεdñ Meljege Isa *al-Masi. Ḷnte jeki

---

* **13:9** Aak Ekz 20.13-17.

nakŋ kɛn daa rose ɓo dəŋɔ gen tədn nakŋ maakse
jea.

14

ɔ̄nte 'kɔjki bɔɔrɔ do ḡenaage tu (1Kɔr 4.3-5, 8.1-13, 10.23-33)

¹ Genaamge, jee maakjege tun kɛn ək tɔɔgɔ do doobm *al-Masi ki ey se, əkdeki jiga. ɔ̄nte kɔjki bɔɔrɔ do nakge tun naade lee saapiŋ se. ² Maam je m'asen taada taa nakgen jeege lee əsə. Jee metinge se saap ɔɔ ək doobo gen kɔsn nakgen ɓaa se paac. Num jee metingen ək tɔɔgɔ doobm Mɛljege tu ey se, ɔs daa eyo, nabo lee ɔs kamb zeere sum. ³ Debm ɔs daa se, ɔ̄nte kaakŋ genaanŋ kɛn ɔs ey se aan gɔɔ debm naanŋ aalinŋ maak eyo; ɔɔ debm ɔs daa ey se, ɔ̄nte kɔjŋ bɔɔrɔ do genaanŋ kɛn ɔs daa se. Taa naade paac se, *Raa əkdega jiga. ⁴ Naai ara tap ɓo naŋja, jaay kɔjŋ bɔɔrɔ ro deb kɛn tɛd naaba nam ki se? Kɛn naanŋ jaay tɛd jig ey le melinŋ ɓo aŋ kaaka. ɔɔ naanŋ se daa tɔɔgɔ, taa Melinŋ Raa se ək tɔɔgɔ kɛn aŋ kɔkinŋ naanŋ 'kɔŋ kooc eyo.

⁵ Naan Raa ki se, jee metinge saap ɔɔ ɓiigen metinge se cir ɓiigen kuuy; num gaŋ jee metingen kuuy se, taad ɔɔ naan Raa ki se, ɓiige paac aas kaasa. Bin se, naŋja naŋja kic ɓo tɛdn aan gɔɔ kɛn naanŋ jeelinŋ maakinŋ ki mala mala. ⁶ Debm saap ɔɔ ɓiŋ metinge cir kɛngengen kuuy se, ute saapiŋ se naanŋ *nook Mɛljege. Debm kɛn ɔs daa se, naanŋ kic tɛdiŋ gen nookŋ Mɛljege, taa kɛn naanŋ ɓaa kɔso se, təɔm Raa. Debm kɛn baate kɔsn dāa se kic, naanŋ tɛdiŋ gen nookŋ Mɛljege, taa naanŋ kic ɓo təɔm Raa. ⁷ 'Jeelki, maakjege tu se, nam tap ɓo iŋg gen

don̄ eyo ɔ̄ nam tap 6o ooy gen̄ don̄ ey kici. ⁸ Taa naan̄ se 6o, kēn j'utu j'ingki zeēre l̄e, naaje j'ingki gen̄ M̄eljege. ɔ̄ kēn j'aki kooy kic 6o, j'aki kooy gen̄ M̄eljege. Kēn j'utuki zeēre l̄o j'ooykiga kooyo, naajege se k'gen̄ M̄eljege. ⁹ Taa al-Masi se ooyga ɔ̄ duroga daan̄ yoge tu ɔ̄ naan̄ 6o Mel jee utu in̄g zeēre ɔ̄ Mel jee ooyga kooy kici. ¹⁰ Naai tap 6o nāja jaay ɔ̄j b̄oɔr̄o do genaai ki se? ɔ̄ ter naai tap 6o nāja jaay aal genaai maak ki ey se? 'Jeełki, naajege paac se j'utu j'aki baa naan̄ Raa kēn utu ajeki k̄oj̄n̄ b̄oɔr̄o dojege tu. ¹¹ Taa naan̄ se 6o Kitap taad̄ ɔ̄:

*Maam se, m'Raa zeēre ɔ̄ jeege paac utu 'baa k̄erḡ
naanum ki*

ɔ̄ naade paac utu am nook̄ maam Raa.*

¹² Taa naan̄ se 6o, nāja nāja kic 6o naan̄ malin̄ 6o 'baa taad̄n̄ taariñ naan̄ Raa ki.

¹³ Bin se, j'ɔ̄nte k̄oj̄ki b̄oɔr̄o do naapge tu. Naase ɔ̄nte 't̄ed̄ki nak̄j̄ kēn 't̄ed̄ genaase 'kooc̄n̄ doobm al-Masi ki ey le kēn aŋ gaasn̄ gen̄ t̄ed̄n̄ b̄ē. ¹⁴ Anum aan ḡō maam te M̄eljege Isa k't̄ed̄ga kalaŋ̄ se, maam m'jeel maakum ki, nak̄j̄ k̄osn̄ jaay kēn tuj debkilimi naan̄ Raa ki se, ḡōt̄o. Num kēn debm jaay aak nak̄j̄ k̄os se aan ḡō nak̄j̄ aŋ tuj̄n̄ naan̄ Raa ki num, ɔ̄nte k̄os̄. ¹⁵ Kēn taa k̄os̄ jaay naai tuj̄n̄ maakj̄ genaai se, k̄ese naai ɔ̄k maakje don̄ ki eyo. 'Jeele, al-Masi se ooyga taa naan̄a, bin num taa k̄os̄ se, ɔ̄nte 'kutn̄ genaai. ¹⁶ Nak̄j̄ kēn naai saap ɔ̄ jiga se, ɔ̄j̄ jee kuuy kic 6o aŋ kaakin̄ aan ḡō nak̄j̄ jiga. ¹⁷*Maakj̄ Gaar Raa se, ɔ̄lin̄ ute nak̄j̄ k̄os̄ ɔ̄ ute kaay eyo. Num maakj̄ Gaar Raa se je nak̄j̄ ute doobiña, lapia ɔ̄ maak-raapm kēn *Nirl

* **14:11** Aak Eza 45.23 ɔ̄ 49.18.

Salal lee εđ jeege tu. ¹⁸ Debm doobm al-Masi ki jaay tēđn naabm ese se, naañ tōl Raa ki ɔɔ jeege paac tōđmiña.

¹⁹ Bin num j'aayki kaamjege gen je lapia ute naapa; k'tēđki nakŋ kēn ajeki noogo j'aki ziidn gaa ute naanjege doobm al-Masi ki. ²⁰ Taa kəsə se, ɔ̄nte tujn naabm Raa. Deere, nakŋ kəsn tuj debkilimi naan Raa ki se gōtə, nābō taa kəs sum 6o, 'tēđ genaai 'koocŋ doobm al-Masi ki num, ɔ̄nte kəsn kəsn se. ²¹ Beεki se, nam ɔ̄nte tēđ nakŋ kēn 'tēđ genaāñ koocŋ doobm al-Masi ki: taa naañ se 6o ɔ̄nte kəsn daa, ɔ̄nte kaay tōtə ɔɔ ɔ̄nte tēđn ne dīm kuuy kēn 'tēđn genaai koocŋ doobm al-Masi ki. ²² Nakŋ kēn naai jeel maaki ki se, 'bə̄biña. ɔ̄nakŋ se 'tēđn daan naai ki ute Raa sum. Taa naañ se 6o, debm kēn tēđ naka jaay maakinŋ naaj eyo ɔɔ jeel nakŋ naañ tēđ se jaay jiga se, naañ se maakinŋ raap aak eyo. ²³ Num debm tēđ naka jaay maakinŋ naaj do ki ɔɔ jeelinŋ nakŋ naañ tēđ se jig ey se, bōrō utu koocŋ don ki, taa naañ maakinŋ naaj naaja ute naañ se kic 6o naañ ɔs tap. Bin num nakgen k'tēđ paac jaay, kēn k'jeelinŋki maakjege tu ɔɔ k'naajki do ki ɔɔ k'tēđn̄kiga num, kese k'tēđkiga *kusin̄a naan Raa ki.

15

'Jeki bεε jeege tun kuuy kici

¹ Naajegen k'tōogki doobm *al-Masi ki se, k'serkki genaajegen ɔk tōg eyo gen king doobm *Raa ki se ɔɔ j'ɔ̄nte jeki nakŋ kēn ajeki tōl naajege tu sum. ² Naşa naşa kic 6o je nakŋ kēn tōl naapiŋ ki taa aŋ tēđn bεε ɔɔ aŋ nooginŋ kəkŋ doobm al-Masi

se təəgŋ̊ 6aa ute naaniṇa. ³ 'Jeełki, al-Masi se je te bęe naan̊ mala eyo, nüm aan gəə kən Kitap taad ɔɔ: *Naajŋ̊ kən k'naaji naai Raa se, kəse k'naajum maama.** ⁴ Anum taargen kən k'raaŋjino do dəkinq̊ maakŋ̊ Kitap ki se, taa ajeki dooyo. Taargen se 6o kən ajeki kədn̊ kaay kaama ɔɔ ajeki sel maakjege taa j'aki kənd dojege do Raa ki. ⁵ ɔŋ̊ Raa debm kədn̊ kaay kaama ɔɔ debm sel jeege se, asen tədñ̊ aki kiŋ̊ dəəkn̊ taarse kalaŋ̊ aan gəə kən Isa al-Masi jen ro ki. ⁶ Bin jaay 6o, maakse 'tədñ̊ kalaŋ̊ ɔɔ mindse kic tədñ̊ kalaŋ̊, naase aki *nookŋ̊ Raa kən Bubm Meljege Isa al-Masi se.

⁷ Anum əkki naapa jiga aan gəə kən al-Masi ɔksen naase jiga se. Bin se aki kəl jeege 'nookŋ̊ Raa. ⁸ 'Booyki m'asen taada: al-Masi jaay baado təd̊ debm tədñ̊ naabm Yaudge se, taa nakŋ̊ kən Raa taado bugŋ̊ Yaudge tu ɔɔ utu aden təd̊ se, naan̊ təd̊desinga ute doobiṇa ɔɔ kəse je aden taadñ̊ ɔɔ Raa se naan̊ tuj ərmiṇ̊ eyo. ⁹ ɔɔ naan̊ baado se, taa jeegen kən Yaudge ey kic 6o nookŋ̊ Raa taa bęeṇa aan gəə kən Kitap taad ɔɔ:

*Taa naan̊ se 6o, maakŋ̊ jeege tun Yaudge ey se,
maam m'utu m'ai təəmə;*

ɔɔ maam m'utu m'kaar kaa taa m'nookŋ̊ roi.†

¹⁰ Tər Kitap taad ɔɔ:

*Naasen jee 6aa se paac se 'tədki maak-raapo
ute jee kən Raa bęer təəd̊denga təədo ɔɔ naade tədga jee
naange se.*‡

¹¹ ɔɔ tər daala Kitap taad ɔɔ:

Naasen paacŋ̊ kən Yaudge ey se, 'təəmki Meljege Raa

* **15:3** Aak KKR 69.9.   † **15:9** Aak KKR 18.49.   ‡ **15:10** Aak Dt 32.43.

ঽো ওঁ jeegen baa se paac, অঁ nooko. §

12 ও তের debm taad taar teeco taar Raa ki roঁ Ezayi kic taadga daala ওঁ:

Deba utu ade teecn metjil Jেsে ki se ও naan se utu
ade baa kɔsn gaara do jeege tu paac
ওঁ metjil jeegen do naan ki paac utu kɔnd dode don
ki.†*

13 ওঁ Raa kেn tেdjeuge ওন্দ dode don ki ওঁ kেn naase aalki maakse don ki se, asen kেdn maak-raap dেna ute lapia. Taa naan se bo, ute tোgn *Nirl Salal se, naase aki kɔnd dose paac don ki.

Pɔl taad mətn taar naabina (2Kɔr 10.13-18)

14 Genaamge, maakum ki se maam m'jeele naase se jeegen kেn lee tেd nakgen bেe. ও তার met ki se kic, naase 'jeel ɔkkiga metiṇa. ও নাসে se, aaskiga gen dejñ naapa. 15 Nabo maakŋ maktub kেn m'raanṣen ese se, nakgen metinge se maam m'taadsenoga metiṇ tal, taa naase aki saapm do nakge tun kেn naase 'jeelin̄kiga jeele. ও কেn ɔlum jaay m'taadsen metn nakgen se tal se, taa bেe Raa kেn tেdsum se, 16 m'tেdga debm tেdn naabm Isa *al-Masi daan jeege tun Yaudge eyo. Maam m'ed rom paac gen taadn Labar Jiga gen Raa se jeege tu, taa jee Yaudge ey se kic bo 'kaal maakde don ki ওঁ bin se, naade tেdn gো *serkŋ kেn tোl Raa ki. ও কেn tেdde jaay naade tেd jee Raage se, kese *Nirl Salal. 17 Taa naan se bo, maam kেn m'tেdga kalanj ute Isa al-Masi se, maakum raap do naabum kেn maam m'tেd Raa ki. 18 Anum maam se m'je

§ 15:11 Aak KKR 117.1. * 15:12 Jেsে se bubm Gaar *Daud.

† 15:12 Aak Eza 11.10.

m'kuun maan dím ey sum, num m'je 6o m'taadn nakŋ kən al-Masi təd ute doobm maama kən taa jeegen Yaudge ey se tookŋ taar Raa. ɔø naabm se, naaŋ tədin ute naabum kən maam m'teda ɔø ute taarum kən maam m'taada, ¹⁹ ɔø ute tøøgn Nirl Salal se, naaŋ ɔlum m'tedn nakŋ-køøgge ute nakgen deel doa. Bin 6o gøtø baa se paac, maam m'taadga Labar Jigan gen al-Masi se paac jeege tu, m'baago maakŋ geger kən Jeruzalem ki bini m'aan taa naaŋ kən Iliri ki. ²⁰ Naøo maam se daayum m'je taadn Labar Jigan gen Isa al-Masi se, gøtn kən k'taadte ro al-Masi ey børtø. Anum jee kən booyga booy taar gen jee dooygen kuuy se, maam m'je m'baa gøtn ese ey sum, taa maam se m'je tødn naab eyo do naabm gen deb kuuy ki. ²¹ Taa naaŋ se 6o, maam m'ted aan gøø kən Kitap taada:

Jee kən booy j'øøsdə te maaniŋ ey se, naade utu an kaaka.

ɔø jeegen kən booy te taariŋ ey se lε, naade utu booy køkj taariŋa.‡

Pølje baa merte

²² Kese 6o nakŋ gaasumga doobo met døna gen baa gøtse ki. ²³ Anum børse jaay 6o, naabum gøtn ara se naøga. Ey num m'økga baara døna kən maam m'je m'baa gøtse ki, naøo m'øŋ te doob eyo. ²⁴ Anum kən maam jaay m'baa taa naaŋ Espan ki se, maam m'kaal gøtse ki. Deere, kən am kølum m'baa gøtse ki se, taa m'asen baa kaak jaay am tøølo ɔø kən maam jaay m'aanga gøtse ki se, m'tiŋg cøkø jaay 6o søm amki noogn gen baa taa naaŋ Espan ki. ²⁵ Num børse se, maam m'baa baa maakŋ geger

---

‡ **15:21** Aak Eza 52.12.

ken Jeruzalem ki taa baa noogn jee Raagen gøtn naane. ²⁶ Taa jee al-Masigen taa naan Masedoan ki ute køngen taa naan Akayi ki se, uuno doa gen tusn naka gen noogn jee Raagen Jeruzalem ki jaay øk dim ey se. ²⁷ Deere, naade se malinge fo uuno doa taa afe noogo. Ken deer se, naade kic øk see dode ki, taa Yaudge se noogoga jee ken Yaudge ey se gen koj bee Raa. Bin num jeegen Yaudge ey se, naade noogn Yaudge ute maalde kici. ²⁸ Ken naabm se jaay m'naingga oo nakse jaay baa m'edingga gønaage tun Jeruzalem ki se, maam m'utu m'baa taa naan Espan ki oo maam m'utu m'kaal gøtse ki kici. ²⁹ Maam m'jeele, bii ken m'kaan gøtse ki se, *al-Masi asen tedn beeñ den aak eyo.

³⁰ Gønaamge, 'booyki m'asen taada: aan goo naajege j'aalki maakjege do Meljege Isa al-Masi ki oo ute maak-je ken *Nirl Salal edjeki do naapge tu se, aayki kaamse 'doki gen tønd metn Raa taa maama. ³¹ 'Tøndki metn Raa ken maam jaay m'aanga taa naan Jude ki num, jee ken aal maakde do Isa al-Masi ki ey se, am dabar eyo. Jo ter 'tøndki metn Raa taa nakj ken maam m'baa kedn jee Raage tun maakjø gøger ken Jeruzalem ki se, nakj se naade an køkin jiga aden tedn bee. ³² Bin fo, ken Raa jaay je num, maam m'utu m'baa gøtse ki ute maak-raapo oo ken m'aanga naane se, m'utu m'baa tøl maakuma. ³³ Jo Raa debm kedn lapia jeege tu se, 'king ute naase paac. *Amin.

16

Pøl øl tøøsin jøege tun *Røm ki

¹ Maam m'ølsen genaajegen mend k'en roñ Peþe, naan̄ se mend meç øo tædn naabm *Raa maakŋ *egliz k'en maakŋ geger k'en Sankre ki. ² Ken naan̄ aan ɔŋseḡa num, aan goo jee Raagen lee øk naapa jiga se, naase kic økink̄i jiga bin kici. Maakŋ naabin̄ k'en naan̄ je tæð paac se aakin̄ki jaay ðim baatinga num 'noogin̄ki. Taa naan̄ se noogoga jeege dëna øo maam mala kic, naan̄ noogumga.

³ 'Tædki tøøse Priska ki ute gaabin̄ Akilas ki. Naade se tæð naabm Isa *al-Masi ute maam kalaŋ. ⁴ Naade mala kic bo jedo kutn kode taa am kaaja. Taa nakŋ naade tæðo ese se, maam m'kalum ki sum bo m'tøømde eyo, num eglizge paacn̄ maakŋ taa naanje tun malinge Yaudge ey se kic̄ bo tøømde. ⁵ 'Tædki tøøse eglizz k'en lee tus beeðe ki se kici.

'Tædki tøøse medn dom Epayn̄et ki. Taa naan̄ Azi ki se, naan̄ bo debm aal maakin̄ deet do al-Masi ki. ⁶ Mari k'en tæðga naaba dën taa naase se kic, 'tædink̄i tøøse. ⁷ 'Tædki tøøse Andronikus ki ute Junias ki. Naade se taasumge øo k'tækjeno daŋgay ki kalan̄ kici. Naade se *jee kaan̄ naabm Isa al-Masigen k'jeel jeel gøtðe. Óø naade aalo maakðe do Isa al-Masi ki se, deet naan̄ maam ki.

⁸ 'Tædki tøøse Ampliatus ki. Doobm Meljege tu se, naan̄ medn doma. ⁹ 'Tædki tøøse Urban ki. Naan̄ se débm k'en k'tædn̄ naabm al-Masi kalaŋ se. Óø Stakis k'en medn dom se kic, 'tædink̄i tøøse. ¹⁰ 'Tædki tøøse Apel̄esn̄ k'en øk doobm al-Masi øøn̄ se. Óø 'tædki tøøse jee maakŋ bee Aristobul ki kici. ¹¹ 'Tædki tøøse taasum Erødion ki. Óø jee maakŋ bee Narsis k'en aal maakðe do Meljege tu se kic 'tæðdeki tøøse.

¹² 'Tædki tøøse Tripen ute Tripoz ki, mendgen se

tedoga naaba dëna Møljege tu. 'Tødkì tøøse genaam kën mend kën roñ Persid kën maam jeñ doobm al-Masi ki se. Naan kic tedga naaba dën aak eyo Møljege tu. ¹³ 'Tødkì tøøse Rupus ki, naan kën Møljege beer øødinga kœd se. Óø 'tødkì tøøse kon̄ ki øø kon̄ se tedn aan gøø ko maam kici.

¹⁴ 'Tødkì tøøse Asynkrit ki, Plegon ki, Ermes ki, Patrobas ki, Ermas ute genaangen ute naan se kici. ¹⁵ 'Tødkì tøøse Pilolog ute Juli ki øø Nere ki ute genaan̄ mend Olympas øø jee Raagen paacn̄ utu iñg te naade se kici.

¹⁶ Kën 'baaki baa tedn tøøse se, 'baam 'tøkki naapa øø aayki ciil naapge. Eglizgen paacn̄ gen al-Masi kën gøtn ara se, tedsen tøøse.

Dejn̄ Pal kën kaam mœøtn

¹⁷ Gønaamge, 'booyki m'asen taada: øndki køndo ute jee kën gaan jeege øø iig jeege doobm *al-Masi ki se. Jee se taar kën k'dooyse jaay naase 'tookki do ki se, naade se, took do ki eyo. Øødkì dose døkø rode ki! ¹⁸ Taa jee se naade tedn naabm Møljege al-Masi eyo, num naade saap bo do maakde ki sum. Naade lee taadden taar nijim ute taargen kën tøø jeege tu øø ute taargen se naade lee dørl jeege kën jeel met nakgen ese se eyo. ¹⁹ Jeege paac jeele, naase se 'tookki taar Møljege. Taa naase se maam maakum raap aak eyo. Maam m'jese naase aki tedn jee jeel-taarge gen jeel tedn bœe, øø bœe ese se, *kusin̄ cøkø kic bo øøte deepmsin̄ki. ²⁰ Raa kën debm kœdn lapia jeege tu se, øøpga baata *Bubm sitange se naan̄ utu aano terecn̄ tøøgin̄ metn̄ jøse ki.

Øø Møljege Isa se asen tedn bœeña.

21 Timote k'en k'tedn naaba kalanj se tedsen tøøse. Óo Lusius, Jason ø Sosipater k'en taasumge se kic, tedsen tøøse.

22 Óo maam Tertijs, k'en Pøl ølum raanj maktubm ara se kic, m'tedsen tøøse ute ro Meljegen k'en tum-jekiga k'tedkiga kalanj se.

23 Gayus kic 6o tedsen tøøse; maam Pøl se, naan 6o debm k'en økum beeñ ki ø jee *egлиз ki kic 6o lee tus gøtiñ ki kici. Erastn k'en debm bøøb gursn gen gegej se kic, tedsen tøøse ø Kartus genaaje kic 6o, tedsen tøøse.

24 [Naase paacki se, ø Meljege Isa al-Masi asen tedn beëña. *Amin.]*

*K'nookki Raa

25 K'tøømki Raa! Taa Raa se naan øk tøøgo ø ute Labar Jigan gen Isa *al-Masi k'en maam m'lee taad jeege tu se, asen tedn naase aki køkjø doobm al-Masi se tøøgo. Taa do døkiñ se metn taar se, *Raa taad te metin jeege tu eyo, **26** num børse ute taargen k'en jee taad' taar teeco taar Raa ki raaño do døkiñ se, naan taadga metn taar se toodga tal. Bin 6o Raa k'en Daayum se øl k'taadga metin jeege tun faa se paac taa naade kic paac køjø doobm gen tooknj kaal maakde doen ki ø tooknj taariña.

27 'Tøømki Raa k'en kalinj ki sum 6o debm jeel-taara se, ø daayum daayum k'nookinjki ute ro Isa al-Masi! *Amin.

---

* **16:24** Maaknj Kitapge tun do døkiñ se, metinge maakde ki se, bersen ara se, gøtø.

Kitapm kən Raa dəəko kiji ute jegee New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

de2980b7-692d-557d-af49-da5784485d94